

ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ 6 (2005)¹

Μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους

I. Στόχοι του Γενικού Σχολίου

1. Στόχος του Γενικού Σχολίου είναι να επιστήσει την προσοχή στην ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών, να υπογραμμίσει τις πολυσχιδείς προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κράτη και άλλοι φορείς προκειμένου να διασφαλίσουν σ' αυτά τα παιδιά την πρόσβαση και την απόλαυση των δικαιωμάτων τους και να παράσχει κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία, τη φροντίδα και την προσήκουσα μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών με βάση το σύνολο του νομικού πλαισίου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού² (εφεξής αποκαλούμενη «Σύμβαση») με ιδιαίτερη αναφορά στις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων και του μείζονος συμφέροντος του παιδιού καθώς και στο δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του.

2. Η Επιτροπή αποφάσισε την έκδοση αυτού του Σχολίου επειδή διαπίστωσε ότι αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών που βιώνουν παρόμοιες καταστάσεις. Είναι ποικίλοι και πολλοί οι λόγοι για τους οποίους ένα παιδί είναι ασυνόδευτο ή αποχωρίζεται από την οικογένεια του: η δίωξη του παιδιού ή των γονέων, οι διεθνείς συρράξεις και ο εμφύλιος πόλεμος, η εμπορία παιδιών σε διάφορα πλαίσια και διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένης της πώλησης των παιδιών από τους γονείς και η αναζήτηση καλλίτερων οικονομικών ευκαιριών.

3. Επίσης, η Επιτροπή αποφάσισε την έκδοση αυτού του Σχολίου αφού διαπίστωσε αρκετά κενά προστασίας στη μεταχείριση αυτών των παιδιών, μεταξύ των οποίων τα ακόλουθα: τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά αντιμετωπίζουν μεταξύ άλλων μεγαλύτερους κινδύνους σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης, στρατολόγησης σε ένοπλες ομάδες, παιδικής εργασίας (συμπεριλαμβανομένων των ανάδοχων οικογενειών) και κράτησης. Συχνά τα παιδιά υπόκεινται διακριτική μεταχείριση και δεν έχουν πρόσβαση σε τροφή, στέγη, υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευση. Τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους κορίτσια αντιμετωπίζουν μεγαλύτερους κινδύνους λόγω του φύλου, που οφείλονται κυρίως στη βία, συμπεριλαμβανομένης της ενδο-οικογενειακής βίας. Σε κάποιες περιπτώσεις, αυτά τα παιδιά δεν έχουν πρόσβαση στον αναγκαίο και προσήκοντα εντοπισμό, στην καταγραφή, στην αξιολόγηση της ηλικίας, στα έγγραφα ταυτότητας, στην αναζήτηση της οικογένειας, στα συστήματα κηδεμονίας ή νομικής συμβουλευτικής. Αρκετές χώρες απαγορεύουν στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά να εισέρχονται στο έδαφός τους ή διατάσσουν την κράτησή τους σε συντομικά σημεία ή στα κέντρα κράτησης μεταναστών. Άλλες, ενώ τους επιτρέπουν να εισέρχονται στο έδαφός τους τους αρνούνται την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου ή εξετάζουν τα αιτήματά τους για άσυλο χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την ηλικία τους και το φύλο τους. Κάποιες χώρες απαγορεύουν στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στα οποία αναγνωρίζουν το καθεστώς του πρόσφυγα να υποβάλλουν αίτηση για οικογενειακή επανένωση, άλλες επιτρέπουν

¹ Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα. Τα γενικά σχόλια υιοθετούνται από την Επιτροπή που προβλέπει το άρθρο 43 της Σύμβασης και έχουν σκοπό να συνδράμουν τα συμβαλλόμενα κράτη στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και να παροτρύνουν τους ενδιαφερόμενους διεθνείς οργανισμούς και τις εξειδικευμένες υπηρεσίες στην προοδευτική και αποτελεσματική πραγμάτωση των δικαιωμάτων που προστατεύει η Σύμβαση.

² Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 2101/1992 (ΦΕΚ 192, τ. Α').

την οικογενειακή επανένωση αλλά επιβάλουν τόσο περιοριστικές προϋποθέσεις ώστε είναι σχεδόν αδύνατη η πραγματοποίησή της. Σε πολλά από τα παιδιά κάποιες χώρες υποδοχής χορηγούν καθεστώς προσωρινής διαμονής το οποίο παύει στην ηλικία των 18 ετών ενώ υπάρχουν ελάχιστα αποτελεσματικά προγράμματα επαναπατριsmού.

4. Οι προαναφερόμενες ανησυχίες ανάγκασαν την Επιτροπή να αναφερθεί ειδικότερα στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στις Συμπερασματικές Παρατηρήσεις της επί των εκθέσεων που υπέβαλαν τα συμβαλλόμενα κράτη. Το παρόν Γενικό Σχόλιο συνοψίζει και αποτυπώνει τα κριτήρια που αναπτύχθηκαν, *μεταξύ άλλων*, στο πλαίσιο του έργου που έχει ανατεθεί στην Επιτροπή να επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης από τα συμβαλλόμενα μέρη και άρα παρέχει σαφείς οδηγίες στα κράτη για τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης γι' αυτήν την ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα παιδιών. Κατά την εφαρμογή αυτών των κριτηρίων τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να συνεκτιμούν τον εξελισσόμενο χαρακτήρα τους και άρα να αναγνωρίζουν ότι ενδεχομένως οι υποχρεώσεις τους τα υπερβαίνουν. Σε καμιά περίπτωση τα κατωτέρω αναφερόμενα δεν πρέπει να θίξουν τα δικαιώματα και τα οφέλη που παρέχονται στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά δυνάμει των περιφερειακών κειμένων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή των εθνικών νομοθεσιών, του διεθνούς και περιφερειακού προσφυγικού δικαίου ή του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

II. Δομή και πεδίο εφαρμογής του Γενικού Σχολίου

5. Το παρόν Γενικό Σχόλιο εφαρμόζεται στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που βρίσκονται εκτός της χώρας της οποίας έχουν την ιθαγένεια (σύμφωνα με το άρθρο 7) ή, εφόσον είναι ανιθαγενή, εκτός της χώρας της συνήθους διαμονής. Το Γενικό Σχόλιο εφαρμόζεται σε όλα αυτά τα παιδιά ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους και τους λόγους για τους οποίους βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους και ανεξάρτητα από το εάν είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους. Όμως, δεν εφαρμόζεται στα παιδιά που δεν έχουν διασχίσει διεθνή σύνορα, αν και η Επιτροπή εκτιμώντας ότι παρόμοιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν και τα εκτοπισμένα εντός της χώρας καταγωγής τους ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, αναγνωρίζει ότι πολλές από τις οδηγίες που παρατίθενται στη συνέχεια εφαρμόζονται επίσης και σ' αυτά τα παιδιά και ενθαρρύνει τα κράτη να υιοθετήσουν τις πτυχές του Σχολίου αυτού στους τομείς της προστασίας, της φροντίδας και της μεταχείρισης των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που είναι εκτοπισμένα εντός της χώρας καταγωγής τους.

6. Παρότι η αρμοδιότητα³ της Επιτροπής είναι περιορισμένη και συνίσταται στην επιτήρηση της εφαρμογής της Σύμβασης, οι ερμηνευτικές της προσεγγίσεις διέπονται από το σύνολο των κανόνων του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου και συνεπώς το Γενικό Σχόλιο υιοθετεί ολιστική προσέγγιση στο ζήτημα της κατάλληλης μεταχείρισης των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών αναγνωρίζοντας ότι όλα τα δικαιώματα του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων αυτών που προστατεύονται με τη Σύμβαση, είναι αδιαίρετα και αλληλεξαρτώμενα. Εξάλλου, το Προοίμιο της Σύμβασης αναγνωρίζει τη σημασία και άλλων κειμένων του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου για την προστασία του παιδιού.

III. Ορισμοί

7. **Ασυνόδευτα παιδιά** (που επίσης αποκαλούνται ασυνόδευτοι ανήλικοι) είναι τα παιδιά, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1 της Σύμβασης, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους και τους άλλους συγγενείς τα οποία δεν συνοδεύονται από τον κατά νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλειά τους ενήλικα.

8. **Χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά** είναι τα παιδιά, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1 της Σύμβασης, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους ή από τον προηγούμενο υπεύθυνο κατά το νόμο ή το έθιμο για την επιμέλειά τους ενήλικα, αλλά όχι κατ'

³ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε σχετικά άρθρα 42 έως 45 της Σύμβασης.

ανάγκη από άλλους συγγενείς τους. Κατά συνέπεια μπορεί να πρόκειται για παιδιά που συνοδεύονται από άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειάς τους.

9. «Παιδί» σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1 της Σύμβασης «είναι κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία». Συνάγεται ότι κάθε κείμενο που διέπει το καθεστώς του παιδιού στην έννομη τάξη του συμβαλλόμενου κράτους δεν μπορεί να ορίζει την έννοια του όρου «παιδί» με τρόπο που παρεκκλίνει από τους κανόνες που καθορίζουν την ηλικία της ενηλικίωσης στο κράτος αυτό.

10. Εάν δεν ορίζεται διαφορετικά οι οδηγίες που παρατίθενται στη συνέχεια εφαρμόζονται τόσο στα ασυνόδευτα όσο και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά.

11. **Χώρα καταγωγής** είναι η χώρα της ιθαγένειας του παιδιού ή, στην περίπτωση που το παιδί είναι ανιθαγενές, η χώρα της συνήθους διαμονής του.

IV. Ισχύουσες αρχές

α) Νομικές υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων κρατών για όλα τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που βρίσκονται στο έδαφός τους και μέτρα για την εφαρμογή τους

12. Οι υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη δυνάμει της Σύμβασης αφορούν κάθε παιδί που βρίσκεται στην επικράτειά τους και όλα τα παιδιά που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους (άρθρο 2). Τα συμβαλλόμενα κράτη δεν μπορούν να περιορίσουν αυθαίρετα και μονομερώς αυτές τις υποχρεώσεις τους είτε εξαιρώντας ζώνες ή περιοχές από την επικράτειά τους είτε ορίζοντας ότι συγκεκριμένες ζώνες ή περιοχές δεν υπάγονται εν όλω ή εν μέρει στη δικαιοδοσία τους. Επιπλέον, τα κράτη εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη Σύμβαση σε όλη την επικράτειά τους και άρα αυτές αφορούν και τα παιδιά που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους όταν εισέρχονται στο έδαφός τους. Κατά συνέπεια, η απόλαυση των δικαιωμάτων που προστατεύει η Σύμβαση δεν περιορίζεται στα παιδιά που είναι πολίτες του συμβαλλόμενου κράτους και άρα, παρότι δεν αναφέρεται ρητά στη Σύμβαση, πρέπει να αναγνωρίζεται σε όλα τα παιδιά – συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των μεταναστών – ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους, το καθεστώς τους ως μεταναστών ή της ανιθαγένειας.

13. Όλες οι κρατικές εξουσίες (εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική) οφείλουν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση έναντι των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και που περιλαμβάνουν την υιοθέτηση εθνικής νομοθεσίας, τη δημιουργία διοικητικών δομών καθώς και την αναγκαία έρευνα, ενημέρωση, συλλογή στοιχείων και ολοκληρωμένες δραστηριότητες επιμόρφωσης για την υποστήριξη των μέτρων αυτών. Αυτές οι νομικές υποχρεώσεις είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές και απαιτούν από τα κράτη όχι μόνον να απέχουν από μέτρα τα οποία παραβιάζουν τα δικαιώματα των παιδιών αλλά επίσης να λαμβάνουν μέτρα που εξασφαλίζουν την απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών χωρίς διακρίσεις. Αυτές οι ευθύνες δεν περιορίζονται στην παροχή προστασίας και βοήθειας στα παιδιά που είναι ήδη ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους, αλλά περιλαμβάνουν μέτρα αποτρεπτικά του χωρισμού (συμπεριλαμβανομένων εγγυήσεων στις περιπτώσεις της εκκένωσης). Η θετική πτυχή αυτών των υποχρεώσεων προστασίας εκτείνεται και στην υποχρέωση των κρατών να υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα για τον εντοπισμό των παιδιών που είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους το συντομότερο δυνατό, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που διασχίζουν τα σύνορά τους, να διεκπεραιώνουν δραστηριότητες αναζήτησης της οικογένειας και όταν είναι εφικτό και προς το μείζον συμφέρον του παιδιού να συνενώνουν το συντομότερο δυνατό με την οικογένειά τους τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά.

14. Όπως επαναβεβαιώνεται στο Γενικό Σχόλιο 5 (CRC/C/GC/2003/5, παράγραφοι 18 έως 23) τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να διασφαλίσουν την υιοθέτηση των διατάξεων και των αρχών της Σύμβασης στην εθνική τους νομοθεσία και σε κάθε περίπτωση σύγκρουσης την υπερο-

χή της Σύμβασης υπό το φως του άρθρου 27 της Σύμβασης της Βιέννης του 1969 για το Δίκαιο των Συνθηκών⁴.

15. Για τη διασφάλιση ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου και υπό το φως του άρθρου 4 (β) της Σύμβασης τα συμβαλλόμενα κράτη ενθαρρύνονται να κυρώσουν και άλλα διεθνή κείμενα που ρυθμίζουν τη μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των *Δύο Προαιρετικών Πρωτοκόλλων της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού* (για τη συμμετοχή των παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις⁵ και για την πώληση των παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία), της *Σύμβασης του 1984 κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας*⁶, της *Σύμβασης του 1979 για την Εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των Γυναικών*⁷, της *Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*⁸, της *Σύμβασης του 1961 για τη Μείωση της Ανιθαγένειας, της Σύμβασης του 1954 για το Καθεστώς των Ανιθαγενών*⁹, της *Σύμβασης της Χάγης του 1993 για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία στις Διακρατικές Υιοθεσίες, της Σύμβασης της Χάγης του 1996 για τη Δικαιοδοσία, το Εφαρμοστέο Δίκαιο, την Αναγνώριση, την Εφαρμογή και τη Συνεργασία για τις Υποχρεώσεις των Γονέων και για τα Μέτρα Προστασίας των Παιδιών*¹⁰, των *Συμβάσεων της Γενεύης της 12.8.1949*¹¹, του *Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στις Συμβάσεις της Γενεύης της 12.8.1949 για την Προστασία των Θυμάτων Διεθνών Ένοπλων Συγκρούσεων (Πρωτόκολλο Ι) της 8.6.1977*¹², του *Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στις Συμβάσεις της Γενεύης της 12.8.1949 για την Προστασία των Θυμάτων μη Διεθνών Ένοπλων Συρράξεων (Πρωτόκολλο ΙΙ) της 8.6.1977*¹³. Η Επιτροπή ενθαρρύνει επίσης τα συμβαλλόμενα κράτη και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς να λάβουν υπόψη της Κατευθυντήριες Οδηγίες που εξέδωσε το 1994 η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια¹⁴ (1994) και τις Κατευθυντήριες Αρχές για τα Ασυνόδευτα και Χωρισμένα από την Οικογένειά τους Παιδιά που έχουν εκδώσει από κοινού κυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί.

16. Ενόψει της απόλυτης φύσης των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση και του χαρακτήρα *lex specialis*, η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα δεν εφαρμόζεται στα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 της Σύμβασης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη ειδικής προστασίας και βοήθειας των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που αναγνωρίζεται από το άρθρο 20 της Σύμβασης και επιβάλλει την κατά προτεραιότητα διάθεση πόρων για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Τα κράτη υποχρεούνται να δέχονται και να διευκολύνουν τη συνδρομή που παρέχουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους η UNICEF, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλοι ορ-

⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: Το άρθρο 27 της Σύμβασης (που έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν.Δ. 402/1974, ΦΕΚ 141, τ. Α') ορίζει ότι «το συμβαλλόμενο εν τη συνθήκη μέρος δεν δύναται να επικαλεσθή τας διατάξεις του εσωτερικού του δικαίου ως δικαιολογίαν δια την μη υπ' αυτού τήρησιν της συνθήκης».

⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 3080/2002 (ΦΕΚ 312, τ. Α').

⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α').

⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 1342/1983 (ΦΕΚ 39, τ. Α').

⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α') και τον Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α') αντίστοιχα).

⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί με το Ν. 139/1975 (ΦΕΚ 176, τ. Α').

¹⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση στις 1.4.2003

¹¹ Σημείωση της επιμελήτριας: έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 3481 της 30.12.1955/5.1.1956 (ΦΕΚ 3, τ. Α').

¹² Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί με Ν. 1786/1988 (ΦΕΚ 125, τ. Α').

¹³ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί με Ν. 2105/1992 (ΦΕΚ 196, τ. Α').

¹⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: έχουν δημοσιευθεί στην ελληνική από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

γανισμοί (άρθρο 22 παρ. 2 της Σύμβασης) για την ικανοποίηση των αναγκών των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

17. Η Επιτροπή πιστεύει ότι οι επιφυλάξεις που έχουν διατυπώσει τα συμβαλλόμενα κράτη στη Σύμβαση δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να περιορίζουν τα δικαιώματα των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών. Υπενθυμίζοντας την πάγια πρακτική που ακολουθεί κατά την εξέταση των εκθέσεων που υποβάλλουν τα συμβαλλόμενα κράτη, η Επιτροπή συστήνει – υπό το φως της Διακήρυξης της Βιέννης και του Προγράμματος Δράσης που υιοθετήθηκε το 1993 στη Βιέννη στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου – να επανεξεταστούν με στόχο την άρση τους οι επιφυλάξεις που περιορίζουν τα δικαιώματα των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

β) Αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων (άρθρο 2)

Άρθρο 2.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του.

18. Η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων σε όλες τις πτυχές της διέπει τη μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών. Ειδικότερα, απαγορεύει κάθε διάκριση με βάση το καθεστώς του παιδιού ως ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του, ως πρόσφυγα, αιτούντα άσυλο ή μετανάστη. Ορθά ερμηνευόμενη αυτή η αρχή δεν απαγορεύει αλλά μπορεί να επιτρέπει τη διαφοροποίηση που στηρίζεται στις διαφορετικές ανάγκες προστασίας που εξαρτώνται από την ηλικία και/ ή το φύλο. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση πιθανών προκαταλήψεων και στιγματισμού των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών από την κοινωνία. Επιτρέπεται ο σχεδιασμός πολιτικής ή η υιοθέτηση μέτρων δημόσιας τάξης για τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά εφόσον στηρίζονται στο νόμο και σε εξατομικευμένη αξιολόγηση, διέπονται από την αρχή της αναλογικότητας και αποτελούν τη λιγότερο επώδυνη επιλογή. Κατά συνέπεια, προκειμένου να μην παραβιάζεται η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, τα προαναφερόμενα μέτρα σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να εφαρμόζονται σε ομαδική ή συλλογική βάση.

γ) Μείζον συμφέρον του παιδιού, πρωταρχικός γνώμονας κατά την αναζήτηση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων λύσεων (άρθρο 3)

Άρθρο 3.- 1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

19. Το άρθρο 3 παρ. 1 ορίζει ότι « σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού». Στην περίπτωση των μετακινούμενων παιδιών η αρχή αυτή πρέπει να τηρείται σε όλες τις φάσεις του κύκλου μετακίνησης. Σε κάθε στάδιο ο καθορισμός του μείζονος συμφέροντος του παιδιού πρέπει να τεκμηριώνεται στη διαδικασία λήψης κάθε απόφασης που επηρεάζει θεμελιωδώς τη ζωή του ασυνόδευτου ή του χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού.

20. Ο καθορισμός του μείζονος συμφέροντος του παιδιού απαιτεί σαφή και ολοκληρωμένη αξιολόγηση της ταυτότητας του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων της εθνικότητας του, της ανατροφής του, του εθνικού, πολιτισμικού και γλωσσολογικού του υπόβαθρου, της ιδιαίτερα ευάλωτης κατάστασής του και των αναγκών προστασίας. Κατά συνέπεια, η είσοδος του παιδιού στην επικράτεια του κράτους αποτελεί προϋπόθεση για την αρχική διαδικασία της αξιολόγησης. Η διαδικασία της αξιολόγησης πρέπει να πραγματοποιείται σε περιβάλλον φιλικό και ασφαλές από εξειδικευμένους επαγγελματίες που είναι καταρτισμένοι σε τεχνικές συνέντευξης ευαισθητοποιημένες σε θέματα ηλικίας και φύλου.

21. Τα επόμενο βήμα, όπως είναι ο διορισμός κηδεμόνα το συντομότερο δυνατό ικανοποιεί καθοριστική διαδικαστική εγγύηση που διασφαλίζει το σεβασμό του μείζονος συμφέροντος του ασυνόδευτου ή του χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού. Κατά συνέπεια, μόνο μετά το διορισμό κηδεμόνα μπορεί να παραπεμφθεί το ασυνόδευτο ή το χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί στη διαδικασία ασύλου ή σε άλλες διαδικασίες. Στις περιπτώσεις όπου τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά παραπέμπονται στις διαδικασίες ασύλου ή σε άλλες διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, πρέπει να ορίζεται επιπλέον νομικός συμπαραστάτης.

22. Ο σεβασμός του μείζονος συμφέροντος του παιδιού προϋποθέτει ότι το κράτος αναγνωρίζει στο ασυνόδευτο ή στο χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί που οι αρμόδιες αρχές έχουν τοποθετήσει σε μια οικογένεια «με σκοπό την παροχή φροντίδας, προστασίας ή θεραπείας της σωματικής ή πνευματικής υγείας» το δικαίωμά του σε «περιοδική αναθεώρηση» της θεραπείας και «κάθε άλλης περίπτωσης σχετικής με την τοποθέτησή του» (άρθρο 25 της Σύμβασης).

δ) Το δικαίωμα στη ζωή, στην επιβίωση και στην ανάπτυξη (άρθρο 6)

Άρθρο 6.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μέρη εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.

23. Η υποχρέωση των κρατών δυνάμει του άρθρου 6 περιλαμβάνει την προστασία από τη βία και την εκμετάλλευση, στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση, που ενέχουν κινδύνους για τη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού. Τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά είναι ευάλωτα σε διάφορους κινδύνους που πλήττουν τη ζωή τους, την επιβίωσή τους και την ανάπτυξή τους όπως είναι η εμπορία για σεξουαλική ή άλλη εκμετάλλευση ή η εμπλοκή σε εγκληματικές δραστηριότητες που μπορεί να βλάψουν το παιδί ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις να οδηγήσουν στο θάνατό του. Έτσι, το άρθρο 6 απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη επαγρύπνηση, ειδικότερα όταν πρόκειται για το οργανωμένο έγκλημα. Αν και το ζήτημα της εμπορίας παιδιών υπερβαίνει το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Σχολίου, η Επιτροπή σημειώνει ότι συχνά η εμπορία συνδέεται με το καθεστώς των ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

24. Η Επιτροπή έχει την άποψη ότι πρέπει να υιοθετηθούν σε όλα τα επίπεδα πρακτικά μέτρα προστασίας των παιδιών από τους προαναφερόμενους κινδύνους. Αυτά τα μέτρα μπορεί να περιλαμβάνουν: την κατεπείγουσα εφαρμογή διαδικασιών για τα παιδιά που είναι θύματα εμπορίας, τον άμεσο διορισμό κηδεμόνων, την ενημέρωση των παιδιών για τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσουν και την υιοθέτηση μέτρων για την παρακολούθηση των παιδιών υψηλού κινδύνου. Η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων πρέπει να αξιολογείται σε τακτικά διαστήματα.

ε) Δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του (άρθρο 12)

Άρθρο 12.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και με το βαθμό της ωριμότητάς του. 2. Για το σκοπό αυτόν θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά,

είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμοδίου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.

25. Σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης, όταν υιοθετούνται μέτρα για τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις και οι επιθυμίες που το παιδί δικαιούται να εκφράζει (άρθρο 12 παρ. 1). Για την έγκυρη έκφραση αυτών των απόψεων και επιθυμιών είναι επιτακτική ανάγκη η προσήκουσα ενημέρωση των παιδιών για παράδειγμα για τα δικαιώματά τους, για τις διαθέσιμες υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένων των μέσων επικοινωνίας, για τη διαδικασία ασύλου, για την αναζήτηση της οικογένειας και για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής (άρθρα 13, 17 και 22 παρ. 2). Οι απόψεις του παιδιού πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία διορισμού κηδεμόνα, νομικού συμπαραστάτη και κατά την επιλογή των ρυθμίσεων φροντίδας και στέγασης. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να παρέχονται με τρόπο που ανταποκρίνεται στην ωριμότητα και στο πνευματικό επίπεδο κάθε παιδιού. Καθώς η συμμετοχή εξαρτάται από την αξιόπιστη επικοινωνία, επιβάλλεται – όταν είναι αναγκαία – η παρουσία διερμηνέα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

στ) Σεβασμός της αρχής της μη επαναπροώθησης

26. Προκειμένου να εξασφαλίσουν στα ασυνόδευτα ή στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά την κατάλληλη μεταχείριση τα κράτη υποχρεούνται να σέβονται απόλυτα *την αρχή της μη επαναπροώθησης* όπως απορρέει από το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και το διεθνές προσφυγικό δίκαιο και ειδικότερα υποχρεούνται να σέβονται τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει σχετικά δυνάμει του άρθρου 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

27. Περαιτέρω, κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης τα κράτη οφείλουν να μην απελαύνουν κανένα παιδί σε χώρα όπου για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη, όπως για παράδειγμα βλάβη της μορφής που παραβιάζει τα δικαιώματα που προστατεύουν τα άρθρα 6 και 37 της Σύμβασης, είτε πρόκειται για τη χώρα όπου απομακρύνεται το παιδί είτε για τη χώρα από την οποία μπορεί να επαναπροωθηθεί εν συνεχεία. Η εκπλήρωση της υποχρέωσης *μη επαναπροώθησης* δεν εξαρτάται από το καθεστώς των αυτοεργών των σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση, οι οποίοι μπορεί να μην είναι κρατικά όργανα ούτε από τη φύση των παραβιάσεων ως ηθελημένων ή έμμεσων συνεπειών της πράξης ή της παράλειψης. Κατά την αξιολόγηση του κινδύνου παρόμοιων σοβαρών παραβιάσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η ηλικία και το φύλο του παιδιού, για παράδειγμα πρέπει να εκτιμώνται οι ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες της ανεπαρκούς παροχής υπηρεσιών ειδών διατροφής ή υγείας.

28. Καθώς η στρατολόγηση σε ηλικία μικρότερη από τη νόμιμη και η συμμετοχή σε εχθροπραξίες ενέχουν υψηλό κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στη ζωή, οι υποχρεώσεις των κρατών δυνάμει του άρθρου 38 της Σύμβασης και των άρθρων 3 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις, έχουν εξω-εδαφικές συνέπειες. Κατά συνέπεια, τα κράτη υποχρεούνται να μην επαναπροωθούν τα παιδιά με οποιοδήποτε τρόπο στα σύνορα εδαφών όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να στρατολογηθούν σε μη νόμιμη ηλικία, συμπεριλαμβανομένης της στρατολόγησης όχι μόνον ως πολεμιστών αλλά επίσης για την παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών στους στρατιωτικούς ή όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος άμεσης ή έμμεσης συμμετοχής σε εχθροπραξίες είτε ως πολεμιστών ή για την εκπλήρωση άλλων στρατιωτικών καθηκόντων.

ζ) Αρχή της εμπιστευτικότητας

Άρθρο 16.- 1. *Κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένειά του, στην κατοικία του, ή στην αλλη-*

λογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του.2. Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από το νόμο έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών.

29. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προστατεύουν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που αφορούν στα ασυνόδευτα ή στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής τους ζωής (άρθρο 16). Η υποχρέωση αυτή αφορά κάθε έκφραση της ζωής του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας. Ιδιαίτερη επιμέλεια πρέπει να επιδεικνύεται ώστε η πληροφορία που θεμιτά κοινοποιείται για κάποιο σκοπό να μην χρησιμοποιείται με μη προσήκοντα τρόπο για κάποιον άλλο.

30. Οι ανησυχίες για την εμπιστευτικότητα περιλαμβάνουν επίσης το σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων. Για παράδειγμα, κατά τη συλλογή, γνωστοποίηση και διατήρηση πληροφοριών που αφορούν ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται ώστε να μην διακινδυνεύσουν πρόσωπα που βρίσκονται στη χώρα καταγωγής, ειδικότερα τα μέλη της οικογένειας του παιδιού. Περαιτέρω, δεν πρέπει να αποκαλύπτονται στους γονείς πληροφορίες που αφορούν στην κατάσταση του παιδιού τους εφόσον η απόκρυψή τους επιβάλλεται για λόγους ασφαλείας του παιδιού ή εξυπηρετεί το «μείζον συμφέρον» του.

V. Ικανοποίηση των γενικών και ειδικών αναγκών προστασίας

α) Αρχική αξιολόγηση και μέτρα

31. Το μείζον συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί τον κύριο γνώμονα για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων των αναγκών προστασίας και την υιοθέτηση των μέτρων που πρέπει να εφαρμοστούν στις περιπτώσεις των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών. Αυτή η αναγκαία αρχική αξιολόγηση περιλαμβάνει ειδικότερα τα εξής στάδια:

α. Κατά προτεραιότητα **εντοπισμός** του παιδιού ως ασυνόδευτου ή ως χωρισμένου από την οικογένειά του όταν φθάνει στα σύνορα της χώρας ή το συντομότερο δυνατό μετά τη σχετική ενημέρωση των αρχών για την παρουσία του στη χώρα (άρθρο 8). Τα σχετικά μέτρα εντοπισμού περιλαμβάνουν την αξιολόγηση της ηλικίας και πρέπει να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνον τη σωματική διάπλαση του παιδιού, αλλά επίσης τη ψυχολογική του ωριμότητα. Επιπλέον, η αξιολόγηση πρέπει να πραγματοποιηθεί με τρόπο επιστημονικό, ασφαλή, δίκαιο, ευαισθητοποιημένο στην παιδική ηλικία και στο φύλο αποκλείοντας τον κίνδυνο παραβίασης της σωματικής ακεραιότητας του παιδιού, και με σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Στην περίπτωση που δεν μπορεί να διαπιστωθεί με βεβαιότητα η ηλικία του παιδιού πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή του ευεργετήματος της αμφιβολίας ώστε εάν υπάρχει πιθανότητα να είναι ο ενδιαφερόμενος παιδί να απολαμβάνει τη σχετική μεταχείριση.

β. Άμεση **καταγραφή** με προσωπική συνέντευξη που διεξάγεται με τρόπο ευαισθητοποιημένο στην ηλικία και στο φύλο του παιδιού, σε γλώσσα που το παιδί κατανοεί, από εξειδικευμένους επαγγελματίες προκειμένου να συλλεγούν τα στοιχεία που αφορούν στη γέννηση και στο κοινωνικό υπόβαθρο και να βεβαιωθεί η ταυτότητα του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων, εφόσον είναι εφικτό, της ταυτότητας και των δύο γονέων, άλλων αδερφών, καθώς και της ιθαγένειας του παιδιού, των αδερφών και των γονέων.

γ. Εν συνεχεία πρέπει να **καταγραφούν όλες οι πληροφορίες** που καθορίζουν τις ειδικότερες ανάγκες του παιδιού. Οι πληροφορίες αυτές αφορούν:

- στους λόγους που το παιδί κατέστη ασυνόδευτο ή αποχωρίστηκε από την οικογένειά του,
- στην αξιολόγηση των ειδικότερων προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών υγείας, σωματικής και ψυχοκοινωνικής, υλικών και άλλων αναγκών προστασίας, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από την ενδο-οικογενειακή βία, την εμπορία ή τα τραυματικά βιώματα.

- Πρέπει επίσης να καταγράφονται όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες προκειμένου να καθοριστεί εάν το παιδί έχει ανάγκη τη διεθνή προστασία, συμπεριλαμβανομένων όσων αποδεικνύουν το «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας,

συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων» στη χώρα καταγωγής του παιδιού (άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων), καθώς και όσων οφείλονται σε εξωτερική επιδρομή, κατοχή, ξένη κυριαρχία ή γεγονότα που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη (άρθρο 1 (2) της Σύμβασης που αφορά τα Ειδικά Θέματα των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική) ή στις αδιάκριτες συνέπειες της γενικευμένης βίας.

δ. Στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να χορηγούνται **έγγραφα ταυτότητας** το συντομότερο δυνατόν.

ε. Το συντομότερο δυνατό πρέπει να αρχίσει η εφαρμογή της διαδικασίας της **αναζήτησης** των μελών της οικογένειας (άρθρα 22 παρ. 2, 9 παρ. 3 και 10 παρ. 2 της Σύμβασης).

32. Κάθε περαιτέρω ενέργεια για τη διαμονή και το καθεστώς του παιδιού στο κράτος πρέπει να στηρίζεται στα ευρήματα της αρχικής αξιολόγησης των αναγκών προστασίας που έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις παραπάνω διαδικασίες. Τα κράτη υποχρεούνται να μην παρέμπουν τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στις διαδικασίες ασύλου όταν κατά την αξιολόγηση της περιπτώσής τους δεν εγείρεται ζήτημα ικανοποίησης αναγκών διεθνούς προστασίας. Η σύσταση αυτή δεν επιδρά επί των υποχρεώσεων των κρατών να παρέμπουν τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στις σχετικές διαδικασίες προστασίας των παιδιών, όπως είναι αυτές που προβλέπει η νομοθεσία για την παιδική πρόνοια.

β) Διορισμός επιτρόπου ή συμβούλου και νόμιμου εκπροσώπου (άρθρα 18 παρ. 2 και 20 παρ. 1)

Άρθρο 18.- ... 2. Για την εγγύηση και την προώθηση των δικαιωμάτων που εκφράζονται στην παρούσα Σύμβαση, τα Συμβαλλόμενα Κράτη παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή του παιδιού, και εξασφαλίζουν τη δημιουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και υπηρεσιών επιφορτισμένων να μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών.

Άρθρο 20.- 1. Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ μέρους του Κράτους.

33. Τα κράτη υποχρεούνται να υιοθετήσουν νομικό πλαίσιο και να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την προσήκουσα νομική εκπροσώπηση του μείζονος συμφέροντος των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών. Κατά συνέπεια, κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση και προς εκπλήρωση του συνόλου των διεθνών υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει πρέπει να διορίζουν κηδεμόνα ή σύμβουλο το συντομότερο μετά τον εντοπισμό του ασυνόδευτου ή του χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού και να διατηρούν τις σχετικές ρυθμίσεις έως την ενηλικίωσή του ή την οριστική αναχώρησή του από το έδαφός τους οπότε παύει να υπάγεται στη δικαιοδοσία τους. Οφείλουν να συμβουλευούνται τον κηδεμόνα τον οποίο υποχρεούνται να ενημερώνουν για όλες τις ενέργειες που αφορούν το παιδί. Ο κηδεμόνας πρέπει να έχει το δικαίωμα να παρίσταται σε όλες τις διαδικασίες προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων των ακροαματικών διαδικασιών του μεταναστευτικού πλαισίου και της εξέτασης των προσφυγών, των ρυθμίσεων της επιμέλειας και όλων των προσπαθειών που καταβάλλονται για την ανεύρεση βιώσιμης και διαρκούς λύσης. Ο κηδεμόνα ή ο σύμβουλος πρέπει να έχει την αναγκαία τεχνογνωσία στον τομέα της παιδικής πρόνοιας ώστε να διασφαλίζει το μείζον συμφέρον του παιδιού και να ικανοποιεί τις νομικές, κοινωνικές, ψυχολογικές, υλικές και εκπαιδευτικές ανάγκες του ενεργώντα μεταξύ άλλων ως σύνδεσμος μεταξύ του παιδιού και των εξειδικευμένων επαγγελματιών / οργανώσεων που παρέχουν την απαιτούμενη αδιάλειπτη και συνεχή φροντίδα στο παιδί. Δεν πρέπει να επιλέγονται ως κηδεμόνες οι οργανώσεις ή οι επαγγελματίες των οποίων τα συμφέροντα μπορεί να συγκρούονται με αυτά του παιδιού. Για παράδειγμα, πρέπει να αποκλειστούν από το ρόλο του κηδεμόνα ενήλικες που υπήρξαν εργοδότες του παιδιού.

34. Στην περίπτωση του χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού η κηδεμονία πρέπει κατ' αρχήν να ανατεθεί σε ενήλικο μέλος της οικογένειας που το συνοδεύει ή σε άλλον ενήλικα της ευρύτερης οικογένειας που το συνοδεύει εκτός αν υπάρχουν ενδείξεις ότι δεν εξυπηρετείται το μείζον συμφέρον του παιδιού, για παράδειγμα όταν το παιδί έχει κακοποιηθεί από τον ενήλικα που το συνοδεύει. Όταν το παιδί συνοδεύεται από ενήλικα ή υπεύθυνο για τη φροντίδα του που δεν ανήκει στο οικογενειακό του περιβάλλον πρέπει να εξετάζεται ενδελεχώς η καταλληλότητά του να αναλάβει την κηδεμονία του. Εάν ο προαναφερόμενος ενήλικας είναι ικανός και πρόθυμος να εξασφαλίσει την καθημερινή φροντίδα του παιδιού αλλά ανίκανος να εκπροσωπεί το μείζον συμφέρον του παιδιού σε όλες τις πτυχές και σε όλα τα επίπεδα της ζωής του πρέπει να αναζητηθούν συμπληρωματικά μέτρα (όπως ο διορισμός συμβούλου ή νομικού εκπροσώπου).

35. Πρέπει να υιοθετηθούν και να εφαρμόζονται μηχανισμοί επανεξέτασης της κηδεμονίας ώστε να επιτηρείται η ποιότητα της άσκησης της και να διασφαλίζεται η εκπροσώπηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και, ειδικότερα, η πρόληψη κακοποίησης.

36. Για τα παιδιά που συμμετέχουν στη διαδικασία ασύλου ή σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες πρέπει να διορίζεται εκτός από κηδεμόνας και νομικός συμπαραστάτης.

37. Σε κάθε περίπτωση τα παιδιά πρέπει να ενημερώνονται για τις ρυθμίσεις κηδεμονίας και νομικής εκπροσώπησης και να λαμβάνεται υπόψη η άποψή τους.

38. Στις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης μεγάλης κλίμακας όπου είναι δύσκολο να υιοθετηθούν ρυθμίσεις κηδεμονίας σε εξατομικευμένη βάση τα κράτη και οι οργανώσεις παιδικής πρόνοιας πρέπει να διασφαλίζουν τα δικαιώματα και το μείζον συμφέρον των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

γ) Ρυθμίσεις επιμέλειας και στέγασης (άρθρα 20 και 22)

Άρθρο 20.- 1. Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ μέρους του Κράτους. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προβλέπουν γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους. 3. Αυτή η επιμέλεια μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης σε μία οικογένεια, της ΚΑΦΑΛΑΗ του ισλαμικού δικαίου, της υιοθεσίας ή, σε περίπτωση ανάγκης της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για παιδιά. Κατά την επιλογή ανάμεσα σ' αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού, καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του.

Άρθρο 22.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη. 2. Για το σκοπό αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται, όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί

στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιοδήποτε λόγο, σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας Σύμβασης».

39. Τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στερούνται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό τους περιβάλλον και άρα είναι δικαιούχοι των υποχρεώσεων που τα κράτη έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 20 της Σύμβασης. Κατά συνέπεια, το ενδιαφερόμενο κράτος οφείλει να τους παρέχει ειδική προστασία και βοήθεια.

40. Οι μηχανισμοί που προβλέπει η εθνική νομοθεσία για να διασφαλίσει την εναλλακτική φροντίδα αυτών των παιδιών σύμφωνα με το άρθρο 22 της Σύμβασης πρέπει να εφαρμόζονται και στα ασυνόδευτα ή στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που ζουν εκτός της χώρας καταγωγής τους. Υπάρχει ευρύ φάσμα επιλογών για τις ρυθμίσεις φροντίδας και στέγασης και αναφέρονται ρητά στη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 20 της Σύμβασης: «... μεταξύ άλλων τη μορφή της τοποθέτησης σε μια οικογένεια, της kafalah, του ισλαμικού δικαίου της υιοθεσίας, ή σε περίπτωση ανάγκης της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την κατάσταση ίδρυμα για παιδιά». Όταν λαμβάνεται απόφαση για την επιλογή της καλλίτερης λύσης επιμέλειας πρέπει να συνεκτιμώνται τα ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί, όχι μόνον επειδή έχει χάσει κάθε επαφή με το οικογενειακό του περιβάλλον αλλά επίσης επειδή βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του καθώς και η ηλικία του και το φύλο του. Ειδικότερα, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να επιδεικνύεται προκειμένου για τη συνέχεια της ανατροφής του καθώς και στο εθνικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό και γλωσσολογικό υπόβαθρό του όπως αξιολογήθηκε στη διαδικασία του εντοπισμού, της καταγραφής και της τεκμηρίωσης της περίπτωσης του. Αυτές οι ρυθμίσεις της επιμέλειας και της στέγασης πρέπει να είναι σύμφωνες με τις παρακάτω παραμέτρους:

- κατά κανόνα τα παιδιά δεν πρέπει να στερούνται την ελευθερία τους.
- προκειμένου να διασφαλισθεί η συνέχεια της επιμέλειας και να εξεταστεί το μείζον συμφέρον του παιδιού πρέπει να περιορίζονται οι αλλαγές των ρυθμίσεων στέγασης των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών μόνον στις περιπτώσεις που εξυπηρετούν το μείζον συμφέρον τους.
- σύμφωνα με την αρχή της οικογενειακής ενότητας τα αδέρφια πρέπει να παραμένουν μαζί.
- στο παιδί που συνοδεύεται από ενήλικες συγγενείς ή έχει συγγενείς που ήδη διαμένουν στη χώρα ασύλου πρέπει να επιτρέπεται να διαμείνει μαζί τους εφόσον η ρύθμιση αυτή ικανοποιεί το μείζον συμφέρον του. Δεδομένου ότι τα παιδιά είναι ευάλωτα αυτή η ρύθμιση της επιμέλειας πρέπει να αξιολογείται σε τακτικά διαστήματα από τις κοινωνικές υπηρεσίες.
- ανεξάρτητα από τις ρυθμίσεις της επιμέλειας για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να εξασφαλίζεται η τακτική επίβλεψη και αξιολόγησή τους από εξειδικευμένους επαγγελματίες ώστε να διασφαλισθεί η σωματική και ψυχολογική υγεία του παιδιού, η προστασία του από την ενδο-οικογενειακή βία ή την εκμετάλλευση και η πρόσβαση σε εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δεξιότητες και ευκαιρίες.
- τα κράτη και άλλες οργανώσεις πρέπει να υιοθετήσουν μέτρα που διασφαλίζουν την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά με αρχηγό παιδιά.
- στις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης μεγάλης κλίμακας πρέπει να εξασφαλίζονται άμεσα στα ασυνόδευτα παιδιά βραχύχρονες μεταβατικές ρυθμίσεις επιμέλειας. Αυτή η επιμέλεια εγγυάται την ασφάλειά τους και τη σωματική και συναισθηματική φροντίδα τους σε περιβάλλον που ενθαρρύνει την εν γένει ανάπτυξή τους.
- επιβάλλεται η ενημέρωση των παιδιών για τις ρυθμίσεις της επιμέλειας που τα αφορούν και η συνεκτίμηση των σχετικών απόψεων τους.

δ) Απρόσκοπτη πρόσβαση στην εκπαίδευση (άρθρα 28, 29 παρ. 1 εδ. γ, 30 και 32)

Άρθρο 28.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών: α) καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική

κή και δωρεάν για όλους, β) ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαφόρων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής, τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί, και παίρνουν κατάλληλα μέτρα, όπως η θέσπιση της δωρεάν εκπαίδευσης και της προσφοράς χρηματικής βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης, γ) εξασφαλίζουν σε όλους την πρόσβαση στη ανώτατη παιδεία με όλα τα κατάλληλα μέσα, σε συνάρτηση με τις ικανότητες του καθενός, δ) καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί τη σχολική και την επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό, ε) παίρνουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση. 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προάγουν και ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της παιδείας, με σκοπό να συμβάλλουν κυρίως στην εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαβητισμού στον κόσμο και να διευκολύνουν την πρόσβαση στις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους. Για το σκοπό αυτόν, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 29.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί : ... γ. στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζεί, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του,

Άρθρο 30.- Στα Κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, ένα παιδί αυτόχθονας ή που ανήκει σε μία από αυτές τις μειονότητες δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή, να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του.

Άρθρο 32.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευση του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή του. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Για το σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των άλλων διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ειδικότερα: α) ορίζουν ένα κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας για την είσοδο στην επαγγελματική απασχόληση, β) προβλέπουν μία κατάλληλη ρύθμιση των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας, γ) προβλέπουν κατάλληλες ποινές και άλλες κυρώσεις, για να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

41. Τα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση σε όλες τις φάσεις του κύκλου της μετακίνησης. Κάθε ασυνόδευτο ή χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί, ανεξάρτητα από το καθεστώς του, δικαιούται απρόσκοπτη πρόσβαση στην εκπαίδευση που παρέχεται στο κράτος που έχει εισέλθει σύμφωνα με τα άρθρα 28, 29 παρ. 1 εδ. γ, 30 και 32 της Σύμβασης και τις γενικές αρχές που έχει αναπτύξει η Επιτροπή. Αυτή η πρόσβαση πρέπει να διασφαλίζεται χωρίς διακρίσεις και ειδικότερα, τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους κορίτσια πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση στην επίσημη και άτυπη εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης όλων των επιπέδων. Η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση πρέπει επίσης να διασφαλισθεί για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες και ειδικότερα για τα παιδιά με αναπηρίες.

42. Το ασυνόδευτο ή το χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί πρέπει να εγγράφεται στις αρμόδιες σχολικές αρχές το συντομότερο δυνατό. Επιπλέον, πρέπει να του παρέχεται βοήθεια για να μεγιστοποιήσει τις ευκαιρίες εκμάθησης. Όλα τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά δικαιούνται να διατηρούν την πολιτισμική τους ταυτότητα και αξίες, συ-

μπεριλαμβανομένων της διατήρησης και της ανάπτυξης της μητρικής τους γλώσσας. Στους έφηβους πρέπει να επιτρέπεται η εγγραφή σε μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης ή εκπαίδευσης. Στα παιδιά προνηπιακής ηλικίας πρέπει να επιτρέπεται η πρόσβαση σε προσχολικά προγράμματα. Τα κράτη οφείλουν να χορηγούν στα ασυνόδευτα ή στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πιστοποιητικά φοίτησης ή άλλα έγγραφα που αποδεικνύουν το επίπεδο της εκπαίδευσης που έχουν ολοκληρώσει, ειδικότερα ενόψει της προετοιμασίας της μετεγκατάστασης ή του επαναπατρισμού.

43. Τα κράτη υποχρεούνται, ειδικότερα όταν η ικανότητα της κυβέρνησης είναι περιορισμένη, να δέχονται και να διευκολύνουν τη βοήθεια που παρέχουν η UNICEF, η UNESCO, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλες οργανώσεις του συστήματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους καθώς και, ανάλογα με την περίπτωση, άλλες αρμόδιες διακρατικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις (άρθρο 22 παρ. 2) προκειμένου να ικανοποιούν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

ε) Δικαίωμα σε κατάλληλο επίπεδο ζωής (άρθρο 27)

Άρθρο 27.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του. 2. Στους γονείς ή στα άλλα πρόσωπα που έχουν αναλάβει το παιδί ανήκει κατά κύριο λόγο η ευθύνη της εξασφάλισης, μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους και των οικονομικών μέσων τους, των απαραίτητων για την ανάπτυξη του παιδιού συνθηκών ζωής. 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, για να βοηθήσουν τους γονείς και τα άλλα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για το παιδί, να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό και προσφέρουν, σε περίπτωση ανάγκης, υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης, κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία. 4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την είσπραξη της διατροφής του παιδιού από τους γονείς του ή από άλλα πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη γι' αυτό, είτε εντός της επικράτειας είτε στο εξωτερικό. Ειδικά, στην περίπτωση που το πρόσωπο το οποίο έχει την οικονομική ευθύνη για το παιδί ζει σε ένα Κράτος διαφορετικό από εκείνο του παιδιού, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν την προσχώρηση σε διεθνείς συμφωνίες ή τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών, καθώς και την υιοθέτηση κάθε άλλης κατάλληλης ρύθμισης.

44. Τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά κατάλληλο επίπεδο ζωής για τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη. Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 27 της Σύμβασης τα κράτη υποχρεούνται ειδικότερα να παρέχουν υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία.

45. Τα κράτη υποχρεούνται, ειδικότερα όταν η ικανότητα της κυβέρνησης είναι περιορισμένη, να δέχονται και να διευκολύνουν τη βοήθεια που παρέχουν η UNICEF, η UNESCO, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλες οργανώσεις του συστήματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους καθώς και, ανάλογα με την περίπτωση, άλλες αρμόδιες διακρατικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις (άρθρο 22 παρ. 2) προκειμένου να ικανοποιούν το κατάλληλο επίπεδο ζωής των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

στ) Το δικαίωμα απόλαυσης του καλύτερου δυνατόν επιπέδου υγείας και υπηρεσιών ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων (άρθρα 23, 24 και 39)

Άρθρο 23.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό

συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ανάπηρων παιδιών να τυγχάνουν ειδικής φροντίδας και ενθαρρύνουν και εξασφαλίζουν, στο μέτρο των διαθέσιμων πόρων, την παροχή, μετά από αίτηση, στα ανάπηρα παιδιά που πληρούν τους απαιτούμενους όρους και σε αυτούς που τα έχουν αναλάβει, μιας βοήθειας προσαρμοσμένης στην κατάσταση του παιδιού και στις περιστάσεις των γονέων του ή αυτών στους οποίους τα έχουν εμπιστευθεί. 3. Εν όψει των ειδικών αναγκών των ανάπηρων παιδιών, η χορηγούμενη σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου βοήθεια παρέχεται δωρεάν, εφόσον αυτό είναι δυνατό, κατόπιν υπολογισμού των οικονομικών πόρων των γονέων τους και αυτών στους οποίους έχουν εμπιστευθεί το παιδί, και σχεδιάζεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε τα ανάπηρα παιδιά να έχουν αποκλειστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση, στην περίθαλψη, στην αποκατάσταση αναπήρων, στην επαγγελματική εκπαίδευση και στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, έτσι που να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατόν πληρέστερη κοινωνική ένταξη και προσωπική τους ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής και πνευματικής τους εξέλιξης. 4. Μέσα σε πνεύμα διεθνούς συνεργασίας, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προωθούν την ανταλλαγή κατάλληλων πληροφοριών στον τομέα της προληπτικής περίθαλψης και της ιατρικής, ψυχολογικής και λειτουργικής θεραπείας των ανάπηρων παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης και της πρόσβασης στις πληροφορίες που αφορούν τις μεθόδους αποκατάστασης αναπήρων και τις υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό να επιτραπεί στα Συμβαλλόμενα Κράτη να βελτιώσουν τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητές τους και να διευρύνουν την πείρα τους σε αυτούς τους τομείς. Σ' αυτό το πεδίο λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 24.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατόν επίπεδο υγείας και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να διασφαλίσουν το ότι κανένα παιδί δεν θα στερείται το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες αυτές. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή του παραπάνω δικαιώματος και ιδιαίτερα παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για : α) να μειώσουν τη βρεφική και παιδική θνησιμότητα, β) να εξασφαλίσουν σε κάθε παιδί την απαραίτητη ιατρική αντίληψη και περίθαλψη δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της στοιχειώδους περίθαλψης, γ) να αγωνιστούν κατά της ασθένειας και της κακής διατροφής και μέσα στα πλαίσια της στοιχειώδους περίθαλψης, με την εφαρμογή - ανάμεσα στα άλλα - της ήδη διαθέσιμης τεχνολογίας και με την παροχή θρεπτικών τροφών και καθαρού πόσιμου νερού, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους της μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος, δ) να εξασφαλίσουν στις μητέρες κατάλληλη περίθαλψη πριν και μετά τον τοκετό, ε) να μπορούν όλες οι ομάδες της κοινωνίας, ιδιαίτερα οι γονείς και τα παιδιά, να ενημερώνονται για τα θέματα της υγείας και της διατροφής του παιδιού, για τα πλεονεκτήματα του φυσικού θηλασμού, την υγιεινή και την καθαριότητα του περιβάλλοντος και την πρόληψη των ατυχημάτων και να βρίσκουν υποστήριξη στη χρήση των παραπάνω βασικών γνώσεων, στ) Να αναπτύξουν την προληπτική ιατρική φροντίδα, την καθοδήγηση των γονέων και την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού. 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για να καταργηθούν οι παραδοσιακές πρακτικές που βλάπτουν την υγεία των παιδιών. 4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν και να ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία, ώστε να επιτύχουν σταδιακά την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος που αναγνωρίζεται στο παρόν άρθρο. Εν όψει αυτού, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 39.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος : οποιασδήποτε μορφής παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, βασανισμού ή κάθε άλλης μορφής σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρί-

ας ή ένοπλης σύρραξης. Η ανάρρωση αυτή και η επανένταξη γίνονται μέσα σε περιβάλλον, που ευνοεί την υγεία, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού.

46. Κατά την άσκηση του δικαιώματος απόλαυσης του καλύτερου δυνατών επιπέδου υγείας και υπηρεσιών ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων που εγγυάται το άρθρο 24 της Σύμβασης τα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν στα ασυνόδευτα και στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά ισότητα μεταχείρισης με τα παιδιά που είναι πολίτες τους όσον αφορά στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

47. Διασφαλίζοντας την προαναφερόμενη πρόσβαση τα κράτη πρέπει να αξιολογούν και να ικανοποιούν τις ειδικές ανάγκες και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα αυτών των ιδιαίτερα ευάλωτων παιδιών. Ειδικότερα, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη ότι τα ασυνόδευτα παιδιά έχουν αποχωριστεί από τα μέλη της οικογένειάς τους και υποφέρουν σε διάφορα επίπεδα από τα τραυματικά βιώματα της απώλειας, της διακοπής και της βίας. Πολλά από αυτά τα παιδιά, κυρίως όσα είναι πρόσφυγες έχουν βιώσει την αδιάκριτη βία και την αγωνία σε χώρα όπου μαινεται πόλεμος. Εξαιτίας των προαναφερόμενων βιωμάτων μπορεί να εκδηλώσει το παιδί έντονα συναισθήματα απαισιοδοξίας και να μην εμπιστεύεται τον περίγυρό του. Τα κορίτσια ιδιαίτερα υποφέρουν κυρίως από την περιθωριοποίηση, τη φτώχεια και τις ένοπλες συγκρούσεις. Ενδέχεται να έχουν βιώσει βίαιες συμπεριφορές στο πλαίσιο των εμπόλεμων καταστάσεων. Οι βαθιά ριζωμένες τραυματικές εμπειρίες που βιώνουν πολλά παιδιά απαιτούν ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή στην επιμέλεια και στην αποκατάστασή τους.

48. Το άρθρο 39 της Σύμβασης ορίζει για την υποχρέωση των κρατών να παρέχουν υπηρεσίες αποκατάστασης στα παιδιά που είναι θύματα οιασδήποτε μορφής κακοποίησης, παραμέλησης, εκμετάλλευσης, βασανιστηρίων, σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή ένοπλων συγκρούσεων. Προκειμένου να διευκολυνθεί η αποκατάσταση και η επανένταξη αυτών των παιδιών είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν ρυθμίσεις φροντίδας της πνευματικής τους υγείας προσαρμοσμένες στο πολιτισμικό τους υπόβαθρο και στο φύλο τους και να παρέχονται υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας από εξειδικευμένους ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς.

49. Ειδικότερα, όταν η ικανότητα της κυβέρνησης είναι περιορισμένη, τα κράτη οφείλουν να δέχονται και να διευκολύνουν τη βοήθεια που παρέχουν η UNICEF, η UNAIDS, η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλες οργανώσεις του συστήματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους καθώς και, ανάλογα με την περίπτωση, άλλες αρμόδιες διακρατικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις (άρθρο 22 παρ. 2) προκειμένου να ικανοποιούν τις ανάγκες της υγείας και της φροντίδας της υγείας των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

ζ) Πρόληψη της εμπορίας και της σεξουαλικής και άλλων μορφών εκμετάλλευσης, κακοποίησης και βίας (άρθρα 34, 35 και 36 της Σύμβασης)

Άρθρο 34.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας. Για το σκοπό αυτόν, τα Κράτη, ειδικότερα, παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν: α) την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα, β) την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες, γ) την εκμετάλλευση των παιδιών για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.

Άρθρο 35.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν την απαγωγή, την πώληση ή το δουλεμπόριο παιδιών για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή.

Άρθρο 36.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προστατεύουν το παιδί από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας του.

50. Τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που ζουν εκτός της χώρας καταγωγής τους είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην εκμετάλλευση και στην κακοποίηση. Εν

προκειμένου ομάδα υψηλού κινδύνου είναι τα κορίτσια που συχνά είναι θύματα εμπορίας, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

51. Τα άρθρα 34 έως 36 της Σύμβασης πρέπει να ερμηνεύονται σε συνδυασμό με τις υποχρεώσεις της ειδικής προστασίας και βοήθειας που πρέπει να παρέχονται δυνάμει του άρθρου 20 της Σύμβασης, ώστε να διασφαλισθεί η προστασία των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών από την εμπορία και τη σεξουαλική ή άλλες μορφές εκμετάλλευσης, την κακοποίηση και τη βία.

52. Η εμπορία αυτών των παιδιών ή η «εκ νέου εμπορία» όταν το παιδί είναι ήδη θύμα εμπορίας είναι ένας από τους πολλούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά. Η εμπορία των παιδιών απειλεί την άσκηση του δικαιώματός τους στη ζωή, στην επιβίωση και στην ανάπτυξη (άρθρο 6). Σύμφωνα με το άρθρο 35 της Σύμβασης τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να υιοθετήσουν κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη αυτής της μορφής εμπορίας. Αναγκαία μέτρα για το σκοπό αυτό είναι ο εντοπισμός των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών, η συστηματική παρακολούθηση της κατάστασής τους και η διοργάνωση ενημερωτικών εκστρατειών κατάλληλα προσαρμοσμένων στην ηλικία και στο φύλο των παιδιών καθώς και στη γλώσσα και στα μέσα που κατανοούν. Επιβάλλεται επίσης η υιοθέτηση της προσήκουσας νομοθεσίας και των αποτελεσματικών μηχανισμών εφαρμογής της, ειδικότερα σε θέματα εργασίας και εισδοχής στα σύνορα.

53. Επειδή είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους τα παιδιά που είναι ήδη θύματα εμπορίας αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου. Γι' αυτό δεν πρέπει να τιμωρούνται και επιβάλλεται να προστατεύονται ως θύματα σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Κάποια παιδιά θύματα εμπορίας μπορεί να είναι πρόσφυγες κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων οπότε τα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίσουν την πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου όλων των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που επιθυμούν να υποβάλουν σχετικό αίτημα ή για τα οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία. Τα παιδιά που κινδυνεύουν να υποστούν εκ νέου τις συνέπειες της εμπορίας δεν πρέπει να επαναπροωθούνται στη χώρα καταγωγής τους εκτός εάν ο επαναπατρισμός τους εξυπηρετεί το μείζον συμφέρον τους και έχουν ληφθεί τα κατάλληλα μέτρα προστασίας τους. Τα κράτη οφείλουν να υιοθετήσουν συμπληρωματικές μορφές προστασίας των παιδιών που είναι θύματα εμπορίας όταν η επιστροφή στη χώρα καταγωγής τους δεν ικανοποιεί το μείζον συμφέρον τους.

η) Πρόληψη της στρατολόγησης και προστασία από τις συνέπειες του πολέμου (άρθρα 38, 39)

Άρθρο 38.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζονται σε αυτά σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, και των οποίων η προστασία επεκτείνεται στα παιδιά. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα κάτω των δεκαπέντε ετών δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες. 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη απέχουν από την επιστράτευση στις ένοπλες δυνάμεις τους κάθε προσώπου κάτω των δεκαπέντε ετών. Κατά την επιστράτευση ανάμεσα σε πρόσωπα άνω των δεκαπέντε ετών αλλά κάτω των δεκαοκτώ ετών, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να δίνουν προτεραιότητα στα πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας. 4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη, σύμφωνα με την υποχρέωση που έχουν, δυνάμει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, να προστατεύουν τον άμαχο πληθυσμό σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών, που θίγονται από την ένοπλη σύρραξη.

Άρθρο 39.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος : οποιασδήποτε μορφής παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, βασανισμού ή κάθε άλλης μορφής σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρί-

ας ή ένοπλης σύρραξης. Η ανάρρωση αυτή και η επανένταξη γίνονται μέσα σε περιβάλλον, που ευνοεί την υγεία, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού.

Πρόληψη της στρατολόγησης

54. Οι υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη δυνάμει του άρθρου 38 της Σύμβασης και των άρθρων 3 και 4 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις¹⁵ αφορούν επίσης τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά. Τα κράτη οφείλουν να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη της στρατολόγησης ή της εφαρμογής της από οποιοδήποτε εμπόλεμο μέρος μιας σύρραξης. Υποχρεούνται επίσης να προστατεύουν από την εκ νέου στρατολόγηση τα παιδιά πρώην στρατιώτες που λιποτάκτησαν από τις μονάδες τους.

Ρυθμίσεις φροντίδας

55. Οι ρυθμίσεις φροντίδας για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα πρόληψης της στρατολόγησής τους, της εκ νέου στρατολόγησής τους ή της εφαρμογής αυτής της μεθόδου από οποιοδήποτε εμπόλεμο μέρος μιας σύρραξης. Η κηδεμονία αυτών των παιδιών δεν πρέπει να ανατίθεται σε άτομα ή οργανώσεις που άμεσα ή έμμεσα συμμετέχουν στη σύρραξη.

Πρώην παιδιά-στρατιώτες

56. Τα παιδιά στρατιώτες πρέπει να θεωρούνται κατ' αρχήν θύματα των ένοπλων συρράξεων. Στα παιδιά πρώην στρατιώτες που συχνά βρίσκονται ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους όταν τελειώνει η σύρραξη ή όταν λιποτακτούν πρέπει να παρέχονται όλες οι αναγκαίες υποστηρικτικές υπηρεσίες που διευκολύνουν την επανένταξή τους στη φυσιολογική ζωή, συμπεριλαμβανομένης της ψυχο-κοινωνικής συμβουλευτικής. Σε κάθε επιχείρηση εντοπισμού και διαχωρισμού τα παιδιά αυτά πρέπει να ταυτοποιούνται και να απομακρύνονται κατά προτεραιότητα από τις ένοπλες ομάδες. Κατ' αρχήν δεν πρέπει να φυλακίζονται τα παιδιά στρατιώτες και ειδικότερα όσα είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους. Επιβάλλεται η εφαρμογή μέτρων προστασίας και βοήθειας ειδικότερα για την αποστράτευση και την αποκατάστασή τους. Ειδικές προσπάθειες πρέπει να καταβάλλονται για τη στήριξη και τη διευκόλυνση της επα-

---

¹⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: «Άρθρο 3.- 1. Τα κράτη μέρη θα αυξήσουν την ελάχιστη ηλικία για την εθελοντική κατάταξη προσώπων στις εθνικές τους ένοπλες δυνάμεις από εκείνη που ορίζεται στο άρθρο 38 παρ. 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές που περιλαμβάνονται σε αυτό το άρθρο και αναγνωρίζοντας ότι σύμφωνα με τη Σύμβαση πρόσωπα κάτω της ηλικίας των 18 ετών δικαιούνται ειδικής προστασίας. 2. Κάθε κράτος μέρος θα καταθέσει μια δεσμευτική διακήρυξη με την κύρωση ή προσχώρησή του στο παρόν Πρωτόκολλο, όπου θα ορίζεται η ελάχιστη επιτρεπόμενη ηλικία για την εθελοντική κατάταξη στις εθνικές τους ένοπλες δυνάμεις και θα περιγράφονται οι εγγυήσεις που έχει αναλάβει για την εξασφάλιση ότι αυτή η κατάταξη δεν θα είναι καταναγκαστική ή υποχρεωτική. 3. Τα κράτη μέρη που επιτρέπουν την εθελοντική κατάσταση στις εθνικές τους ένοπλες δυνάμεις σε πρόσωπο κάτω της ηλικίας των 18 ετών θα διατηρούν σε ισχύ εγγυήσεις που θα εξασφαλίζουν, τουλάχιστον, ότι: α) αυτή η κατάταξη είναι γνήσια εθελοντική, β) αυτή η κατάταξη πραγματοποιείται με την εν γνώσει συγκατάθεση των γονέων ή των νομίμων κηδεμόνων του προσώπου, γ) αυτά τα πρόσωπα έχουν πληροφρηθεί πλήρως τα καθήκοντα που περιλαμβάνονται σε μια τέτοια στρατιωτική θητεία, δ) αυτά τα πρόσωπα παρέχουν αξιόπιστη απόδειξη της ηλικίας τους πριν γίνουν δεκτά στις εθνικές ένοπλες δυνάμεις. 4. Κάθε κράτος μέρος μπορεί να ενισχύσει τη διακήρυξη του οποτεδήποτε με σχετική γνωστοποίηση απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος θα ενημερώσει όλα τα κράτη μέρη. Αυτή η γνωστοποίηση θα ισχύσει από την ημερομηνία της λήψης της από τον Γενικό Γραμματέα. 5. Η απαίτηση της αύξησης της ηλικίας της πρώτης παραγράφου του παρόντος άρθρου δεν ισχύει για σχολεία που βρίσκονται υπό τον έλεγχο ή διευθύνονται από τις ένοπλες δυνάμεις των κρατών μερών, σύμφωνα με τα άρθρα 28 και 29 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Άρθρο 4.- 1. Ένοπλες ομάδες, που διαφέρουν από τις ένοπλες δυνάμεις ενός κράτους, δεν θα πρέπει υπό καμία συνθήκη να στρατολογούν ή να χρησιμοποιούν σε εχθροπραξίες πρόσωπα κάτω της ηλικίας των 18 ετών. 2. Τα κράτη μέρη θα λαμβάνουν κάθε εφικτό μέτρο για να εμποδίζουν αυτή τη στρατολόγηση και χρήση, συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης νομικών μέτρων, όπως απαιτούνται για την απαγόρευση και τη δημιουργία του αξιόποινου χαρακτήρα αυτών των πρακτικών. 3. Η εφαρμογή του παρόντος άρθρου δεν θα επηρεάσει τη νομική κατάσταση οποιουδήποτε μέρους ένοπλης σύρραξης».

νένταξης των κοριτσιών που συμμετείχαν σε στρατιωτικές επιχειρήσεις είτε ως πολεμιστές είτε με άλλη ιδιότητα.

57. Όταν λόγω των περιστάσεων είναι αναπόφευκτη και σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο η κατ' εξαίρεση φυλάκιση παιδιού στρατιώτη ηλικίας άνω των 15 ετών, επειδή για παράδειγμα είναι σοβαρή απειλή για την ασφάλεια, οι συνθήκες στέρισης της προσωπικής του ελευθερίας πρέπει να διέπονται από τα διεθνή κριτήρια, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 37 της Σύμβασης και από τις αρχές που διέπουν τη δικαιοσύνη των ανηλίκων και δεν πρέπει να αποκλείονται οι προσπάθειες αναζήτησης της οικογένειάς του και η κατά προτεραιότητα συμμετοχή του σε προγράμματα αποκατάστασης.

Μη επαναπροώθηση

58. Καθώς η στρατολόγηση σε νεαρή ηλικία και η συμμετοχή σε εχθροπραξίες ενέχουν υψηλό κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης συμπεριλαμβανομένης της παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, και ιδιαίτερα του δικαιώματος στη ζωή, παράγουν εξω-εδαφικό αποτέλεσμα οι υποχρεώσεις που τα κράτη έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 38 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του *Προαιρετικού Πρωτοκόλλου* και άρα οφείλουν να απέχουν από κάθε πράξη επιστροφής του παιδιού με οποιοδήποτε τρόπο στα σύνορα εδαφών όπου υπάρχει πραγματικός κίνδυνος να στρατολογηθεί ή να συμμετάσχει άμεσα ή έμμεσα σε εχθροπραξίες.

Δίωξη των παιδιών και μορφές εκδήλωσής της

59. Υπενθυμίζοντας στα κράτη την ανάγκη εφαρμογής διαδικασιών ασύλου που λαμβάνουν υπόψη την ηλικία και το φύλο των παιδιών καθώς και την προσανατολισμένη στην ηλικία και στο φύλο ερμηνεία του ορισμού της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η στρατολόγηση σε νεαρή ηλικία (συμπεριλαμβανομένων των κοριτσιών για παροχή σεξουαλικών υπηρεσιών ή για εξαναγκασμένους γάμους με στρατιωτικούς) καθώς και η άμεση ή η έμμεση συμμετοχή στις εχθροπραξίες συνιστούν σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και άρα δίωξη που πρέπει να οδηγεί στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν υπάρχει βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος στρατολόγησης ή συμμετοχής σε εχθροπραξίες «λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας, της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή των πολιτικών πεποιθήσεων» (άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων).

Αποκατάσταση και ανάρρωση

60. Ανάλογα με τις ανάγκες, τα κράτη οφείλουν να αναπτύξουν σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις, συνεκτιμώντας την ηλικία και το φύλο, ολοκληρωμένο σύστημα ψυχολογικής υποστήριξης και συνδρομής των ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που είναι θύματα ενόπλων συρράξεων.

θ) Στέριση της ελευθερίας και μεταχείριση των παιδιών στις προαναφερόμενες περιπτώσεις (άρθρο 37)

Άρθρο 37.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε : α) κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση. Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών, β) κανένα παιδί να μην στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας, γ) κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την

ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων, δ) τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

61. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 37 της Σύμβασης και της αρχής του μείζονος συμφέροντος του παιδιού κατ' αρχήν δεν πρέπει να κρατούνται τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά. Δεν δικαιολογείται η κράτηση που στηρίζεται στην προσωπική κατάσταση του παιδιού ως ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του ή μετανάστη ή στο καθεστώς διαμονής. Όταν κατ' εξαίρεση δικαιολογείται η κράτηση για άλλους λόγους, επιβάλλεται να πληρούνται οι προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου (β) του άρθρου 37 της Σύμβασης σύμφωνα με την οποία η κράτηση πρέπει είναι σύμφωνη με τη νομοθεσία της ενδιαφερόμενης χώρας και να διατάσσεται ως έσχατο μέτρο και για το συντομότερο δυνατό χρονικό διάστημα. Κατά συνέπεια, πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια, συμπεριλαμβανομένης της επιτάχυνσης των σχετικών διαδικασιών, για την άμεση απόλυση των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και για την τοποθέτησή τους σε άλλες μορφές στέγασης.

62. Εκτός από τις προϋποθέσεις της εθνικής νομοθεσίας οι διεθνείς υποχρεώσεις αποτελούν μέρος του νομικού πλαισίου που ρυθμίζει την κράτηση. Ειδικότερα, στις περιπτώσεις των αιτούντων άσυλο ασυνόδευτων ή χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών τα κράτη οφείλουν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της διάταξης της παραγράφου (1) του άρθρου 31 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Περαιτέρω, τα κράτη υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη ότι η παράνομη είσοδος ή η παράνομη παραμονή στη χώρα ενός ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού μπορεί να δικαιολογείται από τις γενικές αρχές του δικαίου, όταν αυτή η είσοδος ή η παραμονή αποτελεί τον μοναδικό τρόπο πρόληψης της παραβίασης θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων του παιδιού. Γενικότερα, κατά το σχεδιασμό πολιτικών για τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που είναι θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης, τα κράτη υποχρεούνται να απέχουν από την άσκηση ποινικής δίωξης που στηρίζεται αποκλειστικά στην παράνομη είσοδο ή παρουσία στη χώρα.

63. Στις εξαιρετικές περιπτώσεις της κράτησης, οι συνθήκες στέρησης της προσωπικής ελευθερίας πρέπει να διέπονται από την αρχή του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, να εφαρμόζονται τα οριζόμενα στις διατάξεις των παραγράφων (β) και (γ) του άρθρου 37 της Σύμβασης και να τηρούνται οι διεθνείς υποχρεώσεις. Ειδικές ρυθμίσεις είναι αναγκαίες για τους χώρους διαβίωσης των παιδιών που πρέπει να κρατούνται χωριστά από τους ενήλικες, εκτός εάν το μείζον συμφέρον τους επιβάλλει την κράτησή τους σε χώρους όπου κρατούνται ενήλικες. Η προεξέχουσα προσέγγιση σε παρόμοιες περιπτώσεις πρέπει να είναι «φροντίδα» και όχι «κράτηση». Οι χώροι κράτησης δεν πρέπει να βρίσκονται σε απομονωμένες περιοχές όπου δεν υπάρχουν κατάλληλοι πολιτισμικά κοινοτικοί πόροι και είναι αδύνατη η πρόσβαση σε νομική συνδρομή. Τα παιδιά πρέπει να έχουν την ευκαιρία να επικοινωνούν τακτικά και να δέχονται επισκέψεις φίλων, συγγενών, θρησκευτικών, κοινωνικών και νομικών συμβούλων και του κηδεμόνα τους. Επίσης πρέπει να τους παρέχεται η δυνατότητα να δέχονται ό,τι χρειάζονται καθώς και την κατάλληλη ιατρική θεραπεία και ψυχολογική συμβουλευτική, όταν είναι αναγκαίο. Κατά την κράτηση, τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση η οποία σε ιδανικές συνθήκες πρέπει να παρέχεται εκτός των χώρων κράτησης προκειμένου να διευκολυνθεί η συνέχιση της εκπαίδευσής τους όταν απολυθούν. Επίσης έχουν δικαίωμα στη ψυχαγωγία και στο παιχνίδι κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 31 της Σύμβασης. Προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα της παραγράφου (δ) του άρθρου 37 της Σύμβασης στα ασυνόδευτα ή στα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που στερούνται την προσωπική τους ελευθερία επιβάλλεται να διασφαλίζεται άμεση και ελεύθερη πρόσβα-

ση σε νομικό σύμβουλο και σε κάθε άλλη αναγκαία βοήθεια, συμπεριλαμβανομένου του διορισμού νομικού συμπαραστάτη.

VI. Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, νομικές εγγυήσεις και δικαιώματα της διαδικασίας ασύλου

α) Γενικά

64. Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 22 της Σύμβασης για την υιοθέτηση «κατάλληλων μέτρων» που διασφαλίζουν στο παιδί αιτούντα άσυλο, ασυνόδευτο ή μη, κατάλληλη προστασία και ανθρωπιστική βοήθεια περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την ευθύνη της θεσμοθέτησης συστήματος ασύλου και ειδικότερα της υιοθέτησης νομοθεσίας που ρυθμίζει την ειδικότερη μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών καθώς και της εφαρμογής των αναγκαιών θεσμών που εγγυώνται μεταχείριση σύμφωνη με τα δικαιώματα που προστατεύει η Σύμβαση και άλλα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, προστασίας των προσφύγων ή κείμενα του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που είναι συμβαλλόμενο το ενδιαφερόμενο κράτος. Τα κράτη που ελλείπει πόρων αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εφαρμογή των αναγκαιών θεσμών ενθαρρύνονται να ζητούν τη συνδρομή της διεθνούς κοινότητας, συμπεριλαμβανομένης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

65. Λαμβάνοντας υπόψη τη συμπληρωματική φύση των υποχρεώσεων που έχουν ανάβει δυνάμει του άρθρου 22 της Σύμβασης και των υποχρεώσεων τους στο πλαίσιο του διεθνούς προσφυγικού δικαίου καθώς και την ανάγκη εφαρμογής γενικά παραδεδεδεγμένων κριτηρίων τα κράτη καλούνται να εφαρμόζουν το άρθρο 22 της Σύμβασης συνεκτιμώντας τα εξελισσόμενα διεθνή κριτήρια για τους πρόσφυγες.

β) Πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου ανεξάρτητα από την ηλικία

66. Τα παιδιά αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους, πρέπει να έχουν πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και στους άλλους συμπληρωματικούς μηχανισμούς διεθνούς προστασίας, ανεξάρτητα από την ηλικία τους. Τα παιδιά πρέπει να παραπέμπονται στη διαδικασία ασύλου και / ή ανάλογα με την περίπτωση σε μηχανισμούς παροχής επικουρικής προστασίας κατά τα οριζόμενα στο διεθνές και εθνικό δίκαιο όταν στο πλαίσιο της διαδικασίας του εντοπισμού και της καταγραφής αναφέρουν περιστατικά που δικαιολογούν το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης ή στην περίπτωση που δεν είναι σε θέση να εκφράσουν άμεσα συγκεκριμένο φόβο όταν προκύπτει αντικειμενικά ότι κινδυνεύουν από δίωξη λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, πολιτικών πεποιθήσεων ή γενικότερα ότι έχουν ανάγκη διεθνή προστασία.

67. Δεν πρέπει να παραπέμπονται αυτόματα στις διαδικασίες ασύλου τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά για τα οποία δεν προκύπτουν ενδείξεις ότι έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία. Αυτά τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται σύμφωνα με τους σχετικούς μηχανισμούς παιδικής προστασίας που προβλέπει η σχετική νομοθεσία της κοινωνικής πρόνοιας.

γ) Διαδικαστικές εγγυήσεις και μέτρα στήριξης (άρθρο 3 παρ. 3)

Άρθρο 3.-... 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ό,τι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

68. Τα κατάλληλα μέτρα που απαιτεί η παράγραφος (1) του άρθρου 22 της Σύμβασης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και το εθνικό νομικό πλαίσιο και προϋποθέσεις. Οι μηχανισμοί αυτοί πρέπει να διέπονται από τις εκτιμήσεις που αναφέρονται στη συνέχεια.

69. Το παιδί αιτών άσυλο πρέπει να εκπροσωπείται από ενήλικα που είναι εξοικειωμένος με το υπόβαθρο του παιδιού και είναι αρμόδιος και ικανός να εκπροσωπεί το μείζον συμφέρον του. Σε κάθε περίπτωση ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού πρέπει να εξασφαλίζεται η πρόσβαση στο σύστημα της δωρεάν νομικής συνδρομής συμπεριλαμβανομένης της κανονικής διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων ασύλου που εφαρμόζεται στους ενήλικες αιτούντες άσυλο.

70. Επιβάλλεται η κατά προτεραιότητα εξέταση των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλουν τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά και η κατά το δυνατόν άμεση έκδοση δίκαιης απόφασης.

71. Οι ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις πρέπει να περιλαμβάνουν την εξέταση του αιτήματος ασύλου από αρμόδια αρχή πλήρως εξειδικευμένη σε θέματα ασύλου και προσφυγικού δικαίου. Ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού πρέπει να διεξάγεται προσωπική συνέντευξη με εξειδικευμένο αξιωματούχο πριν την έκδοση της οριστικής απόφασης. Όταν το παιδί αδυνατεί να επικοινωνήσει άμεσα σε κοινή γλώσσα με τον εντεταλμένο αξιωματούχο πρέπει να εξασφαλίζονται οι υπηρεσίες ειδικευμένου διερμηνέα. Επιπλέον, στο παιδί πρέπει να αναγνωρίζεται «το ευεργέτημα της αμφιβολίας» όταν υπάρχουν ερωτηματικά για την αξιοπιστία της ιστορίας που διηγείται καθώς και να του παρέχεται η δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά της απορριπτικής απόφασης που εκδίδεται επί του αιτήματός του για παροχή διεθνούς προστασίας.

72. Οι συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται από εκπροσώπους της αρμόδιας για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα αρχής που λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών κατά την αξιολόγηση των ισχυρισμών για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα και την κατανόηση του ιστορικού, πολιτισμικού και του γενικότερου υπόβαθρου του παιδιού. Η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να περιλαμβάνει εξατομικευμένη εξέταση του μοναδικού συνδυασμού των στοιχείων που παρουσιάζει κάθε παιδί, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού, οικογενειακού και πολιτισμικού του υπόβαθρου. Κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων επιβάλλεται να παρίστανται ο κηδεμόνας και ο νομικός συμπαραστάτης.

73. Στις περιπτώσεις μαζικής εισροής προσφύγων όπου δεν είναι εφικτός ο εξατομικευμένος καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα τα κράτη μπορούν να αναγνωρίσουν το καθεστώς του πρόσφυγα σε όλα τα μέλη της ομάδας. Σε παρόμοιες καταστάσεις, όλα τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά δικαιούνται το καθεστώς που αναγνωρίζεται στα μέλη της συγκεκριμένης ομάδας.

δ) Αξιολόγηση των αναγκών προστασίας λαμβάνοντας υπόψη την υποβολή αιτήματος ασύλου από παιδί και τη δίωξη από την οποία υποφέρουν ειδικότερα τα παιδιά

74. Κατά την αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών τα κράτη υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη την ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς προσφυγικού δικαίου καθώς και τη σχέση αυτών των δύο γνωστικών αντικειμένων, συμπεριλαμβανομένων των θέσεων που έχει αναπτύξει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εκπληρώνοντας το έργο της επίβλεψης της εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Ειδικότερα, ο ορισμός του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 πρέπει να ερμηνεύεται με τρόπο που λαμβάνει υπόψη την ηλικία και το φύλο, τα ιδιαίτερα κίνητρα καθώς και τις μορφές και εκδηλώσεις της δίωξης από την οποία υποφέρουν τα παιδιά. Δίωξη λόγω γένους, στρατολόγηση σε νεαρή ηλικία, μικρότερη από την επιτρεπόμενη, εμπορία παιδιών για λόγους πορνείας, σεξουαλική εκμετάλλευση ή υποχρεωτική κλειτοριδεκτομή για τις γυναίκες είναι μερικές από τις ειδικότερες μορφές και εκδηλώσεις δίωξης από τις οποίες υποφέρουν τα παιδιά και μπορούν να δικαιολογήσουν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα εφόσον οι προαναφερόμενες πράξεις συνδέονται με έναν από τους πέντε λόγους φόβου δίωξης της Σύμβασης του 1951. Άρα, στο πλαίσιο των εθνικών διαδικασιών καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα τα κράτη υποχρεούνται να επιδει-

κνύουν ιδιαίτερη προσοχή σε αυτές τις ειδικές μορφές και εκδηλώσεις της δίωξης από την οποία υποφέρουν τα παιδιά καθώς και στη βία που οφείλεται στο φύλο.

75. Το προσωπικό που είναι επιφορτισμένο με την εφαρμογή της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και εξετάζει τα αιτήματα ασύλου που υποβάλλουν τα παιδιά, και ειδικότερα τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους, πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένο και να έχει επιμορφωθεί σε θέματα εφαρμογής του εθνικού και διεθνούς δικαίου με τρόπο που λαμβάνει υπόψη την ειδική κατάσταση του παιδιού, το πολιτισμικό του υπόβαθρο και το φύλο του. Για την ορθή αξιολόγηση των αιτημάτων ασύλου των παιδιών οι προσπάθειες της κυβέρνησης πρέπει να περιλαμβάνουν τη συλλογή πληροφοριών για την κατάσταση στη χώρα καταγωγής και ειδικότερα για την κατάσταση των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων όσων ανήκουν σε μειονοτικές ή περιθωριοποιημένες ομάδες.

ε) Πλήρης απόλαυση όλων των δικαιωμάτων του ανθρώπου που προβλέπει το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και το διεθνές προσφυγικό δίκαιο από τα παιδιά στα οποία αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα (άρθρο 22)

Άρθρο 22.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαιρεί της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη. 2. Για το σκοπό αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται, όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιοδήποτε λόγο, σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας Σύμβασης.

76. Τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά στα οποία αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα δεν απολαμβάνουν μόνον τα δικαιώματα που προβλέπει η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, αλλά όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα παιδιά που βρίσκονται στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους ή που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων που προϋποθέτουν νόμιμη διαμονή στη χώρα.

στ) Τα παιδιά πρέπει να επωφελούνται των μορφών επικουρικής προστασίας

77. Στην περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να επωφελούνται από τις διαθέσιμες μορφές της επικουρικής προστασίας στην έκταση που καθορίζουν οι σχετικές ανάγκες τους. Η εφαρμογή παρόμοιων συμπληρωματικών μορφών προστασίας δεν απαλλάσσει τα κράτη από την υποχρέωση της ικανοποίησης των ιδιαίτερων αναγκών προστασίας των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και άρα, τα παιδιά στα οποία χορηγείται καθεστώς επικουρικής προστασίας δικαιούνται να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα παιδιά που βρίσκονται στο έδαφος

του συμβαλλόμενου κράτους ή που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων που προϋποθέτουν νόμιμη διαμονή στη χώρα.

78. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου και ειδικότερα σύμφωνα με αυτές που διέπουν την ευθύνη των κρατών για τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που βρίσκονται στο έδαφός τους τα παιδιά στα οποία δεν αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα ή της επικουρικής προστασίας απολαμβάνουν την προστασία που προβλέπουν οι κανόνες της Σύμβασης για όσο διάστημα διαμένουν *de facto* στην επικράτεια των ενδιαφερόμενων κρατών και/ ή υπάγονται στη δικαιοδοσία τους.

VII. Οικογενειακή συνένωση, επαναπατρισμός και άλλοι τύποι διαρκών λύσεων

α) Γενικά

79. Λαμβάνοντας υπόψη την άποψη του παιδιού η διαχείριση της κατάστασης ενός ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού έχει ως απώτατο στόχο τον εντοπισμό της διαρκούς και βιώσιμης λύσης που ικανοποιεί όλες τις ανάγκες προστασίας του και εφόσον είναι εφικτό οδηγεί στην παύση της κατάστασής του ως ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του. Κάθε πρωτοβουλία για την ανεύρεση διαρκών και βιώσιμων λύσεων για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να αναλαμβάνεται και να υλοποιείται χωρίς άσκοπη καθυστέρηση και εφόσον είναι εφικτό αμέσως μετά τη διαπίστωση ότι το παιδί είναι ασυνόδευτο ή χωρισμένο από την οικογένειά του. Μετά την προσέγγιση που στηρίζεται στα δικαιώματα του παιδιού, αφετηρία της σχετικής έρευνας είναι η εξέταση της δυνατότητας της συνένωσης του παιδιού με την οικογένειά του.

80. Η αναζήτηση της οικογένειας αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο κάθε έρευνας για την ανεύρεση διαρκούς λύσης και πρέπει να εφαρμόζεται κατά προτεραιότητα εκτός εάν η σχετική διαδικασία ή ο τρόπος διεκπεραίωσής της αντιβαίνουν στο μείζον συμφέρον του παιδιού ή ενέχουν κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα των αναζητούμενων προσώπων. Σε κάθε περίπτωση, στις δραστηριότητες αναζήτησης δεν πρέπει να αναφέρεται το καθεστώς του παιδιού, δηλαδή εάν είναι αιτών άσυλο ή πρόσφυγας. Με βάση τα προαναφερόμενα οι προσπάθειες αναζήτησης πρέπει να συνεχιστούν διαρκούς της εφαρμογής της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Επιβάλλεται η αναζήτηση της διαρκούς λύσης για όλα τα παιδιά που βρίσκονται στο κράτος υποδοχής ανεξάρτητα από τη νομική βάση της παραμονής τους ως προσφύγων, δικαιούχων επικουρικής προστασίας ή καθεστώτος υπό ανοχή παραμονής επειδή νομικοί ή πραγματικοί λόγοι εμποδίζουν την απομάκρυνσή τους.

β) Οικογενειακή συνένωση

Άρθρο 9.- 1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, παρά με τη θέλησή τους, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές αποφασίσουν, με την επιφύλαξη δικαστικής αναθεώρησης και σύμφωνα με τους εφαρμοζόμενους νόμους και διαδικασίες ότι ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον του παιδιού. Μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι αναγκαία σε ειδικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν οι γονείς κακομεταχειρίζονται ή παραμελούν το παιδί, ή όταν ζούν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με τον τόπο διαμονής του παιδιού. 2. Σε όλες τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν στις διαδικασίες και να γνωστοποιούν τις απόψεις τους. 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού που ζεί χωριστά από τους δύο γονείς του ή από τον έναν από αυτούς να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δύο γονείς του, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το συμφέρον του παιδιού. 4. Όταν ο χωρισμός είναι αποτέλεσμα μέτρων που έχει πάρει ένα Συμβαλλόμενο Κράτος, όπως η κράτηση, η φυλάκιση, η εξορία, η απέλαση ή ο θάνατος (συμπεριλαμβανομένου του θανάτου από οποιαδήποτε αιτία, ο οποίος επήλθε κατά το χρόνο κράτησης) των δύο γονέων ή του ενός από αυτούς ή του παιδιού, το Συμβαλλόμενο Κράτος δίνει, μετά από αίτηση, στους γονείς, στο παιδί ή, εάν χρειαστεί, σε ένα άλλο μέρος της οι-

κογένειας τις ουσιώδεις πληροφορίες σχετικά με τον τόπο όπου βρίσκονται το απόν μέλος ή τα απόντα μέλη της οικογένειας, εκτός εάν η αποκάλυψη των πληροφοριών αυτών θα είναι επιζήμια για την ευημερία του παιδιού. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν εξάλλου ώστε η υποβολή ενός τέτοιου αιτήματος να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα.

Άρθρο 10.- 1. Σύμφωνα με την υποχρέωση των Συμβαλλομένων Κρατών δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κάθε αίτηση από ένα παιδί ή από τους γονείς του για την είσοδο σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή την έξοδο από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση αντιμετωπίζεται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν επιπλέον ώστε η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του. 2. Το παιδί του οποίου οι γονείς διαμένουν σε διαφορετικά Κράτη έχει το δικαίωμα να διατηρεί, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, προσωπικές σχέσεις και τακτική άμεση επαφή με τους δύο γονείς του. Για το σκοπό αυτόν και σύμφωνα με την υποχρέωση που βαρύνει τα Συμβαλλόμενα Κράτη δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 9, τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα που έχουν το παιδί και οι γονείς του να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου του Συμβαλλόμενου Κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα. Το δικαίωμα εγκατάλειψης οποιασδήποτε χώρας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημοσίων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και είναι συμβατοί με τα υπόλοιπα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

81. Προκειμένου τα κράτη να εκπληρώνουν στο ακέραιο τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 9 της Σύμβασης και να διασφαλίζουν ότι κανένα παιδί δεν αποχωρίζεται τους γονείς του παρά τη θέλησή τους, πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια για την επιστροφή του ασυνόδευτου ή του χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού στους γονείς του εκτός εάν ο περαιτέρω χωρισμός της οικογένειας εξυπηρετεί το μείζον συμφέρον του παιδιού λαμβάνοντας υπόψη ότι το παιδί δικαιούται να εκφράζει τις απόψεις του (άρθρο 12). Ενώ όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του δεύτερου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 9 της Σύμβασης, δηλαδή όταν οι γονείς κακοποιούν ή παραμελούν το παιδί τους, απαγορεύεται η οικογενειακή συνένωση σε οποιοδήποτε τόπο, άλλες πτυχές του μείζονος συμφέροντος του παιδιού μπορεί να μην επιτρέπουν τη συνένωση του παιδιού με τους γονείς του μόνο σε συγκεκριμένο τόπο.

82. Η οικογενειακή συνένωση στη χώρα καταγωγής δεν εξυπηρετεί το μείζον συμφέρον του παιδιού και άρα δεν πρέπει να εφαρμοστεί ως διαρκής λύση όταν για «βάσιμους λόγους πιστεύεται» ότι ο επαναπατρισμός του θα οδηγήσει σε παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του. Αυτός ο κίνδυνος τεκμηριώνεται ακράδαντα όταν αναγνωρίζεται στο παιδί το καθεστώς του πρόσφυγα ή όταν οι αρμόδιες αρχές αποφασίζουν ότι υποχρεούνται να εφαρμόσουν την αρχή της μη επαναπροώθησης (συμπεριλαμβανομένων των άρθρων 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και 6 και 7 του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων). Όμοια, η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα αποτελεί νομικά δεσμευτικό εμπόδιο για την επιστροφή του παιδιού πρόσφυγα στη χώρα καταγωγής και άρα για την οικογενειακή συνένωση σ' αυτήν τη χώρα. Οι ήσσονος σημασίας κίνδυνοι που μπορεί να αντιμετωπίσει το παιδί επιστρέφοντας στη χώρα καταγωγής και άλλες ανησυχίες, για παράδειγμα οι αδιάκριτες συνέπειες της γενικευμένης βίας που πλήττουν το παιδί, πρέπει να εξισορροπούνται με άλλα δικαιώματα του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών του περαιτέρω χωρισμού της οικογένειας. Σε αυτό το πλαίσιο υπενθυμίζεται ότι η προστασία της ζωής του παιδιού έχει πρωταρχική σημασία και αποτελεί προϋπόθεση για την απόλαυση οιασδήποτε άλλου δικαιώματος.

83. Τα κράτη καλούνται να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει των άρθρων 9 και 10 της Σύμβασης και να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους όταν για λόγους νομικούς ή για λόγους που άπτονται της εφαρμογής της αρχής του μείζονος

συμφέροντος του παιδιού είναι ανέφικτη η οικογενειακή συνένωση στη χώρα καταγωγής. Σε αυτό το πλαίσιο υπενθυμίζεται ειδικότερα στα κράτη ότι «κάθε αίτηση από ένα παιδί ή από τους γονείς του για την είσοδο σε ένα συμβαλλόμενο κράτος ή την έξοδο από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση αντιμετωπίζεται από τα συμβαλλόμενα κράτη με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα» και «δεν επισύρει η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης δυσμενείς συνέπειες για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του» (άρθρο 10 παρ. 1). Οι χώρες καταγωγής υποχρεούνται να σέβονται «το δικαίωμα που έχουν το παιδί και οι γονείς του να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου συμβαλλόμενου κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα» (άρθρο 10 παρ. 2).

γ) Επιστροφή στη χώρα καταγωγής (επαναπατρισμός)

84. Ο επαναπατρισμός δεν αποτελεί επιλογή όταν οδηγεί σε «εύλογο κίνδυνο» παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού και ειδικότερα όταν εφαρμόζεται η *αρχή της μη επαναπροώθησης*. Η επιστροφή στη χώρα καταγωγής πρέπει κατ' αρχή να εφαρμοσθεί ως λύση μόνον εάν εξυπηρετεί το μείζον συμφέρον του παιδιού. Προκειμένου να ληφθεί παρόμοια απόφαση πρέπει να συνεκτιμηθούν *μεταξύ άλλων*:

- Η ασφάλεια και οι συνθήκες διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών που θα αντιμετωπίσει το παιδί όταν επιστρέψει που διαπιστώνονται, όπου είναι εφικτό, με κατ' οίκον έρευνα που διεξάγεται από δίκτυο κοινωνικών οργανώσεων,
- Η διαθεσιμότητα ρυθμίσεων φροντίδας για το συγκεκριμένο παιδί,
- Οι απόψεις του παιδιού που εκφράζονται κατά την άσκηση του δικαιώματός του που προβλέπει το άρθρο 12 της Σύμβασης καθώς και οι απόψεις των υπεύθυνων για τη φροντίδα του,
- Το επίπεδο ένταξης του παιδιού στη χώρα υποδοχής και η διάρκεια της απουσίας του από τη χώρα καταγωγής,
- Το δικαίωμα του παιδιού «να διατηρεί την ταυτότητά του, συμπεριλαμβανομένης της ιθαγένειάς του, του ονόματός του και των οικογενειακών του σχέσεων» (άρθρο 8),
- Η «συνέχεια στην εκπαίδευση του παιδιού καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του» (άρθρο 20),

85. Η αδυναμία των γονέων ή των μελών της ευρύτερης οικογένειας να διασφαλίσουν τη φροντίδα του παιδιού αποτελεί κατ' αρχήν απαγορευτικό παράγοντα για τον επαναπατρισμό του παιδιού που μπορεί να εφαρμοσθεί ως λύση μόνον εφόσον εξασφαλιστούν και ρυθμιστούν εκ των προτέρων τα θέματα της επιμέλειας και της κηδεμονίας του.

86. Κατ' εξαίρεση, το παιδί μπορεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του μετά από προσεκτική εξισορρόπηση του μείζονος συμφέροντός του και άλλων εκτιμήσεων, που άπτονται δικαιωμάτων που υπερκεράζουν το μείζον συμφέρον του, όταν για παράδειγμα η παρουσία του παιδιού κρίνεται επικίνδυνη για την ασφάλεια ή την κοινωνία της χώρας υποδοχής. Επιχειρήματα πολιτικής, όπως για παράδειγμα μέτρα ελέγχου της μετανάστευσης δεν υπερτερούν του μείζονος συμφέροντος του παιδιού.

87. Σε κάθε περίπτωση τα μέτρα επιστροφής του παιδιού πρέπει να εφαρμόζονται με γνώμονα την ασφάλειά του και λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και το φύλο του.

88. Σε αυτό το πλαίσιο υπενθυμίζονται οι υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει οι χώρες καταγωγής δυνάμει του άρθρου 10 της Σύμβασης και ειδικότερα «το δικαίωμα που έχουν το παιδί και οι γονείς του να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου του συμβαλλόμενου κράτους, και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα».

δ) Ένταξη στην κοινωνία της χώρας υποδοχής

89. Η ένταξη στην κοινωνία της χώρας υποδοχής αποτελεί την πρώτη επιλογή όταν για νομικούς ή πραγματικούς λόγους είναι ανέφικτη η επιστροφή στη χώρα καταγωγής. Η ένταξη στη χώρα υποδοχής πρέπει να στηρίζεται σε ασφαλές νομικό καθεστώς (συμπεριλαμβανομένου του καθεστώτος διαμονής) και να ρυθμίζεται από τα δικαιώματα της Σύμβασης τα οποία εφαρμόζονται σε όλα τα παιδιά που διαμένουν στη χώρα ανεξάρτητα από την αιτιολογική βάση της διαμο-

νής τους (αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, αδυναμία επιστροφής για λόγους νομικούς, απαγόρευση επιστροφής που υπαγορεύει η αρχή του μείζονος συμφέροντος).

90. Αφού αποφασιστεί ότι το ασυνόδευτο ή το χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί θα παραμείνει στη χώρα υποδοχής οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται να αξιολογήσουν κατ' αρχήν την κατάσταση του και εν συνεχεία μετά από διαβούλευση με το παιδί και τον κηδεμόνα του να υιοθετήσουν τις κατάλληλες μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις και άλλα αναγκαία μέτρα που διευκολύνουν την ένταξή του στη χώρα υποδοχής. Η μακροπρόθεσμη τοποθέτηση του παιδιού πρέπει να αποφασίζεται με γνώμονα το συμφέρον του και σε αυτό το στάδιο η ανάθεση της επιμέλειάς του σε ίδρυμα πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση. Τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά πρέπει να απολαμβάνουν και να έχουν πρόσβαση στα δικαιώματα (συμπεριλαμβανομένων της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της απασχόλησης και της φροντίδας της υγείας) σε ισότιμη βάση με τα παιδιά που είναι πολίτες της χώρας υποδοχής. Προκειμένου να διασφαλιστεί η απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων από τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, η χώρα υποδοχής οφείλει να εξετάσει προσεκτικά την υιοθέτηση επιπλέον μέτρων που δικαιολογεί η ευάλωτη κατάστασή τους, συμπεριλαμβανομένων για παράδειγμα βοηθητικών/ενισχυτικών μαθημάτων γλώσσας.

ε) Διακρατική υιοθεσία (άρθρο 21)

Άρθρο 21.- Τα Συμβαλλόμενα Κράτη που αναγνωρίζουν και/ή επιτρέπουν την υιοθεσία διασφαλίζουν ότι εκείνο που πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη στην προκειμένη περίπτωση είναι το συμφέρον του παιδιού και : α) μεριμνούν ώστε η υιοθεσία ενός παιδιού να μην επιτρέπεται παρά μόνο από τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες αποφαινόμενες, σύμφωνα με το νόμο και με τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες και επί τη βάση όλων των αξιόπιστων σχετικών πληροφοριών, εάν η υιοθεσία είναι δυνατή εν όψει της κατάστασης του παιδιού σε σχέση με τον πατέρα και τη μητέρα του, τους συγγενείς του και τους νόμιμους εκπροσώπους του και εάν, εφόσον αυτό απαιτείται, τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα έδωσαν τη συναίνεσή τους για την υιοθεσία, έχοντας γνώση των πραγμάτων και μετά από την αναγκαία παροχή συμβουλών, β) αναγνωρίζουν ότι η υιοθεσία στο εξωτερικό μπορεί να αντιμετωπισθεί ως ένα άλλο μέσο εξασφάλισης στο παιδί της αναγκαίας φροντίδας, εάν αυτό δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε μία ανάδοχη ή σε μια υιοθετούσα οικογένεια ή να ανατραφεί σωστά στη χώρα της καταγωγής του, γ) μεριμνούν ώστε, σε περίπτωση υιοθεσίας στο εξωτερικό, το παιδί απολαμβάνει των ίδιων προστατευτικών μέτρων και προδιαγραφών με εκείνα που υπάρχουν στην περίπτωση εθνικής υιοθεσίας, δ) παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι, σε περίπτωση διακρατικής υιοθεσίας, η τοποθέτηση του παιδιού δεν απολήγει σε ανάρμοστο υλικό όφελος για τα πρόσωπα που είναι αναμιγμένα σ' αυτή, ε) προωθούν τους αντικειμενικούς σκοπούς του παρόντος άρθρου με τη σύναψη διμερών ή πολυμερών διακανονισμών ή συμφωνιών, ανάλογα με την περίπτωση, και προσπαθούν, μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, να επιτύχουν οι τοποθετήσεις των παιδιών στο εξωτερικό να πραγματοποιούνται από αρμόδιες αρχές ή αρμόδια όργανα.

91. Όταν εξετάζουν τη δυνατότητα υιοθεσίας των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών τα κράτη υποχρεούνται να σέβονται τις προϋποθέσεις που θέτουν το άρθρο 21 της Σύμβασης καθώς και άλλα σχετικά διεθνή κείμενα, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα της Σύμβασης της Χάγης του 1993 για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία στις Διακρατικές Υιοθεσίες και της Σύστασης του 1994 για την εφαρμογή της στα Παιδιά που είναι Πρόσφυγες ή Εσωτερικά Εκτοπισμένα. Ειδικότερα, οφείλουν τα εφαρμόζουν τα παρακάτω:

- Η υιοθεσία των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών πρέπει να εξεταστεί ως λύση μόνον εφόσον διαπιστωθεί ότι το παιδί μπορεί να υιοθετηθεί. Στην πράξη αυτό σημαίνει μεταξύ άλλων ότι έχουν αποτύχει όλες οι προσπάθειες αναζήτησης της οικογένειας και συνένωσης με αυτήν ή ότι οι γονείς συναινούν στην υιοθεσία του παιδιού τους. Η αναγκαία για την υιοθεσία συγκατάθεση των γονέων και άλλων προσώπων, ιδρυμάτων και αρχών, πρέπει να παρέχεται με ελεύθερη βούληση και μετά από έγκυρη ενημέρωση. Επομένως,

προϋπόθεση της εγκυρότητας της συγκατάθεσης είναι αφενός να μην αποτελεί προϊόν συναλλαγής (με την καταβολή χρημάτων ή οιασδήποτε μορφής αποζημίωσης) και αφετέρου να μην έχει ανακληθεί.

- Στις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης δεν πρέπει να επιλέγεται με σπουδή η λύση της υιοθεσίας των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

- Κάθε υιοθεσία πρέπει να δικαιολογείται από την ικανοποίηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και να υπάγεται στο ισχύον εθνικό, διεθνές και εθιμικό δίκαιο.

- Σε όλες τις διαδικασίες υιοθεσίας πρέπει να αναζητώνται και να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις του παιδιού, αξιολογούμενες με βάση την ηλικία του και την ωριμότητά του. Αυτή η προϋπόθεση επιβάλλει την αναζήτηση της γνώμης του παιδιού και την ενημέρωσή του για τις συνέπειες της υιοθεσίας και της συγκατάθεσής του σ' αυτήν, όπου απαιτείται. Αυτή η συγκατάθεση πρέπει να παρέχεται με ελεύθερη βούληση και να μην είναι προϊόν συναλλαγής (με την καταβολή χρημάτων ή οιασδήποτε μορφής αποζημίωσης).

- Προτεραιότητα στην υιοθεσία έχουν οι συγγενείς του παιδιού που ζουν στη χώρα υποδοχής. Όταν αυτή η επιλογή δεν είναι διαθέσιμη προτεραιότητα έχουν τα μέλη της κοινότητας από την οποία κατάγεται το παιδί ή τουλάχιστον τα μέλη της κοινότητας του πολιτισμικού του υπόβαθρου.

- Δεν πρέπει να εξετάζεται η λύση της υιοθεσίας:

- όταν ευλόγως αναμένεται η επιτυχής έκβαση της αναζήτησης της οικογένειας του παιδιού και η οικογενειακή συνένωση εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού,

- όταν είναι αντίθετη με την εκφρασμένη γνώμη του παιδιού ή των γονέων του,

- εφόσον δεν έχει παρέλθει εύλογος χρόνος από την ανάληψη κάθε εφικτής πρωτοβουλίας για την αναζήτηση των γονέων ή άλλων επιζώντων μελών της οικογένειας. Στις περιπτώσεις αυτές το χρονικό διάστημα μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τις ειδικότερες περιστάσεις που αφορούν στην ικανότητα ανάληψης των κατάλληλων πρωτοβουλιών για την αναζήτηση. Όμως, η διαδικασία της αναζήτησης πρέπει να ολοκληρώνεται σε εύλογο χρόνο.

- Η υιοθεσία στη χώρα ασύλου δεν πρέπει να εξετάζεται ως λύση στο άμεσο μέλλον όταν είναι εφικτός ο εθελοντικός επαναπατρισμός σε συνθήκες ασφάλειας και αξιοπρέπειας.

στ) Μετεγκατάσταση σε τρίτη χώρα

92. Η μετεγκατάσταση σε τρίτη χώρα μπορεί να αποτελεί διαρκή λύση για έναν ασυνόδευτο ή χωρισμένο από την οικογένειά του ανήλικο που δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του ή για τον οποίο δεν μπορεί να ανευρεθεί διαρκής λύση στη χώρα υποδοχής. Η απόφαση μετεγκατάστασης ενός ασυνόδευτου ή χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού πρέπει να στηρίζεται σε ενημερωμένη, ολοκληρωμένη και ενδεδειγμένη αξιολόγηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη τις ανάγκες της διεθνούς προστασίας του ή άλλες. Η μετεγκατάσταση είναι η κατάλληλη λύση σ' αυτές τις περιπτώσεις εφόσον αποτελεί το μοναδικό μέσο αποτελεσματικής και πραγματικής προστασίας του παιδιού από την επαναπρώθηση ή τη δίωξη ή άλλες σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η μετεγκατάσταση ικανοποιεί το μείζον συμφέρον του ασυνόδευτου ή του χωρισμένου από την οικογένειά του παιδιού όταν εξυπηρετεί την οικογενειακή συνένωση στη χώρα προορισμού.

93. Κατά την αξιολόγηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού πριν ληφθεί η απόφαση μετεγκατάστασης πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη: η αναμενόμενη διάρκεια των νομικών ή άλλων κωλυμάτων για την επιστροφή του παιδιού στη χώρα καταγωγής, το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί την ταυτότητά του, συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειάς του και του ονόματός του (άρθρο 8), η ηλικία και το φύλο του παιδιού, η συναισθηματική του κατάσταση, το μορφωτικό και το οικογενειακό του υπόβαθρο, η συνέχεια / ασυνέχεια της φροντίδας στη χώρα υποδοχής, η καταλληλότητα της συνέχειας της ανατροφής του παιδιού και το εθνοτικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό και γλωσσολογικό υπόβαθρο του παιδιού (άρθρο 20), το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί τις οικογενειακές του σχέσεις (άρθρο 8) και οι σχετικές βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθε-

σμες και μακροπρόθεσμες δυνατότητες οικογενειακής συνένωσης είτε στην πατρίδα του, είτε στη χώρα υποδοχής είτε στη χώρα μετεγκατάστασης. Τα ασυνόδευτα ή τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά δεν πρέπει να μετεγκαθίστανται σε τρίτη χώρα εάν αυτή η λύση υποθάλλει ή πλήττει σοβαρά την μελλοντική συνένωση με την οικογένειά τους.

94. Τα κράτη ενθαρρύνονται να παρέχουν ευκαιρίες μετεγκατάστασης προκειμένου να ικανοποιούν τις σχετικές ανάγκες των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

VIII. Επιμόρφωση, στατιστικά στοιχεία και δεδομένα

α) Επιμόρφωση του προσωπικού που χειρίζεται περιπτώσεις ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών

95. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να αποδίδεται στην κατάρτιση/επιμόρφωση όσων εργάζονται με τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά και χειρίζονται τις υποθέσεις τους. Η εξειδικευμένη κατάρτιση είναι εξίσου σημαντική για τους νομικούς συμπαραστάτες, τους κηδεμόνες, τους διερμηνείς και άλλους επαγγελματίες που ασχολούνται με υποθέσεις ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών.

96. Αυτή η κατάρτιση πρέπει να προσαρμόζεται στις ανάγκες και στα δικαιώματα των ενδιαφερομένων ομάδων. Όμως, όλα τα προγράμματα επιβάλλεται να περιλαμβάνουν κάποια βασικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων:

- των αρχών και των διατάξεων της Σύμβασης,
- της γνώσης της κατάστασης στη χώρα καταγωγής των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών,
- των κατάλληλων τεχνικών διεξαγωγής συνεντεύξεων,
- της ανάπτυξης και της ψυχολογίας των παιδιών,
- της πολιτισμικής ευαισθησίας και της δια-πολιτισμικής επικοινωνίας.

97. Τα αρχικά προγράμματα κατάρτισης πρέπει να ανανεώνονται τακτικά, συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής εξάσκησης σε δίκτυα εκμάθησης και εργασίας.

β) Στατιστικά στοιχεία και δεδομένα για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά

98. Από την εμπειρία της Επιτροπής τα στατιστικά στοιχεία και δεδομένα που συλλέγονται για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά περιορίζονται στην καταμέτρηση των αφίξεων και/ή των αιτημάτων ασύλου. Αυτά τα στοιχεία δεν επαρκούν για την αναλυτική εξέταση του σεβασμού των δικαιωμάτων αυτών των παιδιών. Επίσης, τα στοιχεία και τα δεδομένα που συλλέγουν συχνά διάφορα υπουργεία και οργανώσεις παρακωλύουν την περαιτέρω ανάλυση και δημιουργούν ανησυχίες για την εφαρμογή της αρχής της εμπιστευτικότητας και για την επίπτωσή τους στο δικαίωμα των παιδιών για σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής.

99. Ενόψει των ανωτέρω, η ανάπτυξη αναλυτικού και ολοκληρωμένου συστήματος συλλογής στοιχείων για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών για το σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών των παιδιών.

100. Τα στοιχεία που συλλέγονται σε παρόμοιο σύστημα θα πρέπει να περιλαμβάνουν αλλά να μην περιορίζονται: τα βασικά προσωπικά στοιχεία κάθε παιδιού (συμπεριλαμβανομένων της ηλικίας, του φύλου, της χώρας καταγωγής και της εθνικότητας, της εθνοτικής ομάδας), το συνολικό αριθμό των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που αποπειρώνται να εισέλθουν στη χώρα και τον αριθμό των περιπτώσεων άρνησης εισδοχής, τον αριθμό των αιτημάτων ασύλου, τον αριθμό των νομικών συμπαραστατών και των κηδεμόνων που έχουν διορισθεί γι' αυτά τα παιδιά, το καθεστώς διαμονής στη χώρα καθώς και το νομικό και μεταναστευτικό καθεστώς (δηλαδή άδεια διαμονής αιτούντα άσυλο, πρόσφυγα, άδεια προσωρινής διαμονής), τις ρυθμίσεις διαβίωσης (δηλαδή την τοποθέτηση σε ιδρύματα, σε οικογένειες ή ανεξάρτητη διαβίωση), την εγγραφή σε σχολεία ή σε μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης, τις περι-

πτώσεις οικογενειακής συνένωσης και του επαναπατρισμού. Επιπλέον, τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να εξετάσουν τη δυνατότητα συλλογής ποιοτικών στοιχείων που επιτρέπουν την ανάλυση ζητημάτων που αντιμετωπίζονται ανεπαρκώς, όπως είναι για παράδειγμα οι εξαφανίσεις των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και οι συνέπειες της εμπορίας παιδιών.